

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 6. V Ljubljani, 15. maja 1914. Letnik XXXI.

Obseg: Krčljivost ali okrnjenost trt. — V pomoč živinorejcem. — Obročkanje trt. — Novi Bernadotov alkoholometer ali vinomer. — Kaj naj pokladamo, otrobe ali oljne tropine. — Zboljšanje in zdravljenje vina z eponitom. — Zajedanke na koreninah gozdnega drevja. — Tobačni izvleček. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

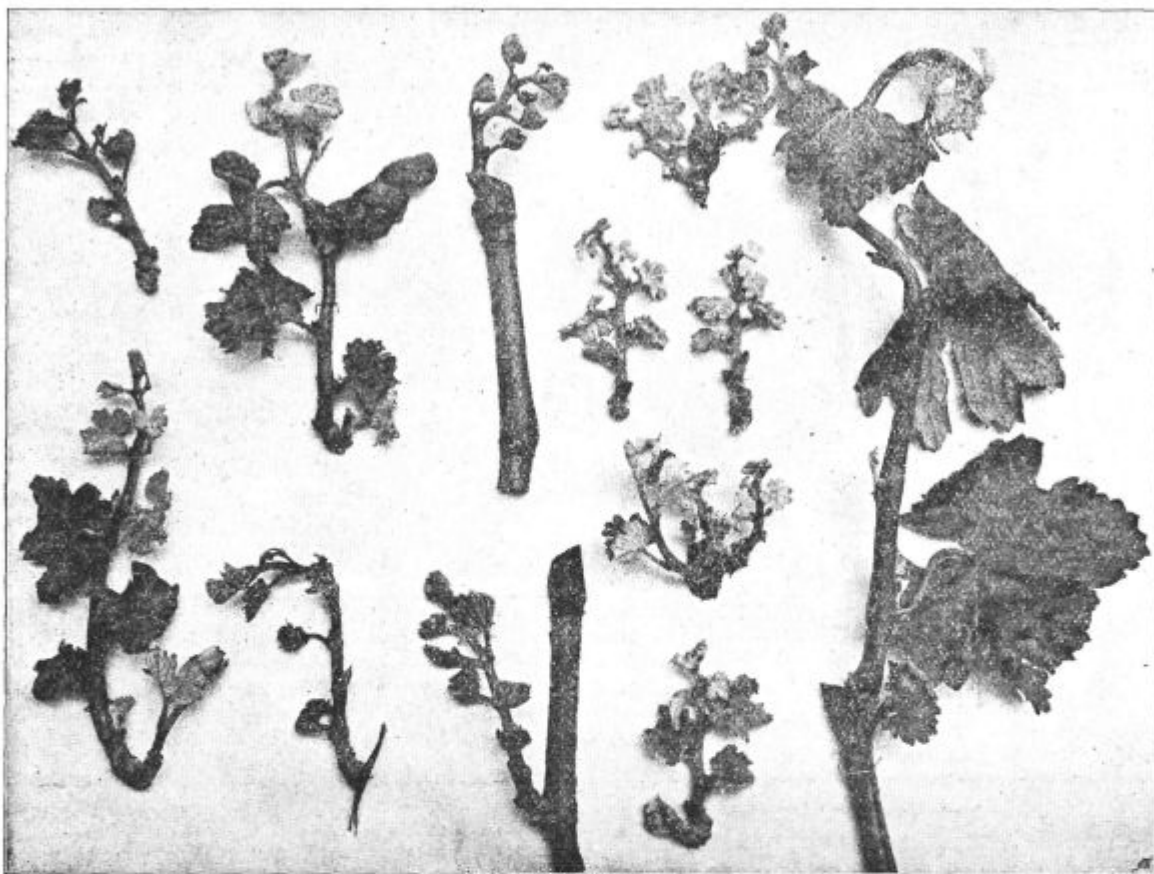
Podoba 31. Kodravost trt pri početku rasti spomladi (zeleni veltlinec in modra frankinja).

Krčljivost ali okrnjenost trt.

Spisal c. kr. vinarski nadzornik B. Skalicky.

(Konec).

znana kot škodljivka zlasti na mladih trtnih listih, na katerih dela — posebno v mrzli spomladi — na zgornji strani lista mehurčkaste izbuhnine, na spodnji pa kockasto volnene bele lise (vdrtnine), vsled katerih lis jo

Podoba 32. Vsled trtne kodravosti okrnjeni spomladni poganjki zelenega veltlinca in modre franklinje. Na desni strani enako star zdrav poganjek.

Vzrok kodravosti ali pršičavosti.

Kakor že poprej rečeno, povzroča kodravost ali pršičavost (akarinozo) trt drobna razjedalka iz vrst

Podoba 33. Trtna kodravost na modri portugalki;
a) zdravi, b) bolni poganjki.

pršic, bližnja sorodnica navadne vinske pršice (*erio-
phytes vitis* ali *phytoptus vitis*), ki je nam že davno

mnogi zamenjavajo s peronosporo. Zajedalka je zelo majhna, tako da jo je videti šele pri 30 do 50 kratni povečavi in zglada potem kakor majhen, dolg črviček s štirimi nožicami na sprednjem koncu telesa, s katerimi se, najraje na spodnji strani lista, živahno premika. Po sedanjih skušnjah se preselijo pršice jeseni (konec septembra do oktobra) na spodnji del mladik in prezimijo za starim lubadom ob vzožju (vejnem obročku) enoletnih mladik ali pa kvečjemu 5–6 cm pod njim. Ker ne gredo pršice daleč proč od vejnega obročka enoletne mladike prezimiti, si lahko razlagamo, zakaj so poznejši zlasti vodeni poganjki iz starega lesa pogostoma zdravi (pršice prosti). Pozneje, preden se začnejo trtni popki razvijati, preidejo pršice na te in se skrijejo za trdimi luskinami popkov v očesni volni. Kakor hitro se začnejo trtni popki razvijati v poganjke, se koj preselijo tudi pršice na nje in jih pričnejo nasesavati, kar povzroči okrnjenje poganjkov. Če nastopi obenem še mrzlo neugodno vreme, ki zelo ovira krepak razvoj trtnih poganjkov, imajo pršice več prilike mlade poganjke objedati in njih škodljiv učinek je tem hujši. Če je pa vreme ugodno, tako da poganjki hitro rasejo, potem se navadno preselijo pršice iz spodnjih, starejših listov na zgornje, mlajše in jih najdemo na spodnji in zgornji strani mladih, še z volno obdanih listov enakomerno razdeljene. Na večjih, bolj izraščenih listih jim ugaja bolj spodnja listna stran. Kar se tiče razmnoževanja škodljivih pršic, je znano samo to, da

se v celem poletju dobe na kodravih trtah poleg starih tudi mlade živalce. Vendar se pa je opazilo, da se v prvi polovici junija in pa v vročem poletju živalce najbolj zaplode in odtod si lahko razlagamo, zakaj začnejo mnogokrat sredi poletja naenkrat pršice močnejše škodovati.

Razširjanje bolezni.

Poleti se razširja kodravost trt najbolj na ta način, da prelezejo pršice iz ene trte na drugo po med seboj se dotikajočih listih in mladikah trsov. Čim bolj gosto so trte sajene, tem rajše se bo to zgodilo. Hudi vetrovi pospešujejo razširjanje pršic. Tudi na cepičih in sadikah se pršice lahko zaplode, kajti znano je, da včasih postanejo že mlade trte v trtnici kodrave. Bolne trte je treba tedaj v vinogradu zaznamovati, in bolezen takoj zatreti, da se ne razširi. Če pa dobimo cepiče iz okuženih krajev, jih moramo temeljito razkužiti. Kako, zve-mo v poglavju o zatiranju bolezni.

Kodravost napada enako nove in stare vinograde, oziroma trte. Nekatere trtne vrste so ji bolj podvržene kakor druge. Na Nižjem Avstrijskem napada bolezen najraje zeleni veltlinec in portugalko. Gotovo so tudi slabše trte bolj podvržene tej bolezni kakor krepke in močno rastoče. Razširjanje bolezni podpira najbolj neugodno vreme ob pričetku rasti in hladno vreme poleti, ki ovira hiter razvoj trte, vsled česar dobi pršica premoč.

Opazilo se je, da ovira razvoj bolezni, če so trte čez zimo dolgo z zemljo pokrite in če je režnja trt bolj dolga, kajti pršice napadajo najraje poganjke iz spodnjih oces, v bližini vejnega obročka. Zaraditega so trte s krajšo režnjo (na reznike) navadno bolj napadene, kakor trte z dolgo režnjo (na šparone ali na napnjence.) Iz tega sledi, da so pogoji za razvoj bolezni v severnih krajih z mrzlo spomladjo in s kratko režnjo bolj ugodni kakor na jugu, kjer je gorkeje, trte bolj bujno rasto in kjer je bolj dolga režnja v navadi. Vendar pa moramo biti tudi pri nas zelo oprezní in ne nemarni in lehkomišelní, kajti kjer se ta bolezen močno vkorenini, povzroča tako veliko škodo, da bi naše vinograde lahko nič manj ne prizadela kakor trtna uš.

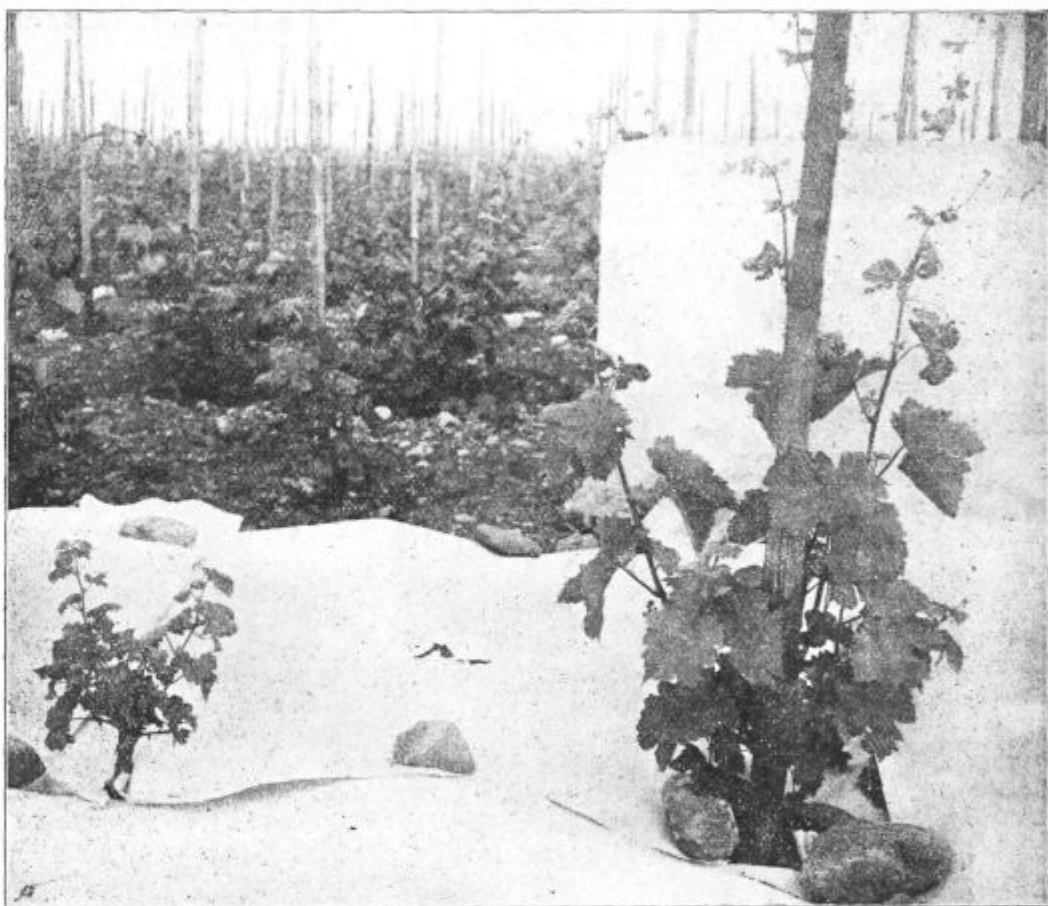
Zatiranje pršičavosti.

K sreči se je energičnemu delovanju poklicanih veččakov posrečilo dobiti izdatna sredstva, s katerimi

je brez velikih stroškov pršičavost mogoče popolnoma zatreti.

Leta 1912 so se zlasti na Nižjem Avstrijskem pod vodstvom že imenovanega g. dr. Fulmeka, zastopnika c. kr. zavoda za varstvo rastlin na Dunaju, vršili natančni poskusi z raznimi priporočljivimi sredstvi, kakor z lizolom, z demilizolom, žveplovimi jetrami in žveplovoapneno brozgo itd. Kot najboljša sta se izkazala zadnja dva sredstva.

Najbolj izdatno je spomladno zatiranje pršičavosti, ki obstoji v tem, da se trte po končani režnji, in sicer šele tik preden pričnejo odganjati, tedaj najbolje konec meseca marca ali v pričetku meseca aprila, s pomočjo trdega zidarskega čopiča po vsem starem in

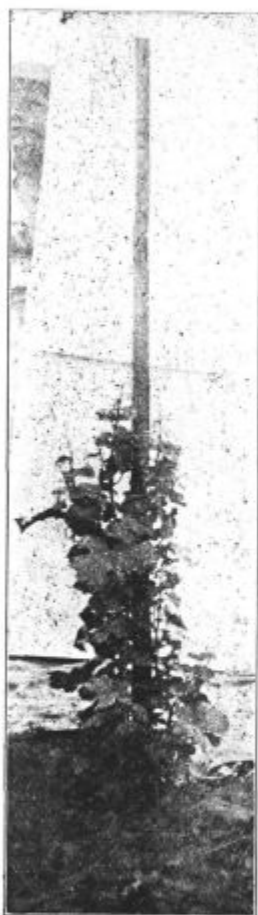
Podoba 34. Uspeh spomladnega mazanja z žveplovoapneno brozgo (petkratno stanjšano) proti kodravosti trt. — Trta na levi strani ni bila za poskušnjo nič namazana, desna trta je bila spomladi namazana. V istih vrstah se vidi zadaj v vinogradu enaka prikazen. Podoba je posneta po fotografiji od deželnega poskusnega vinograda v Kottlingbrunn na Nižjem Avstrijskem. Vinograd je zasajen z modro portugalko.

novem lesu temeljito namažejo s triodstotno raztopino žveplovih jeter, ali pa z žveplovoapneno brozgo, ki smo jo poprej zredčili s tri- do petkratno množino vode. Če pri visoki vzgoji nočemo mazati vsega starega lesa, kar je pa že zaradi drugih, pod lubadom na starem lesu se skrivajočih škodljivcev zelo priporočljivo, moramo namazati vsaj ves enoleten les in star les vsaj eno ped na dolgo pod vejnim obročkom na njem rastoče enoletne mladike, ker vemo, da se večinoma na teh mestih pršice na trti skrivajo. Ves les (rezina), ki odpade pri režnji trt, je seveda kakorhitro mogoče iz vinograda odnesti in sežgati. Če pripravljamo cepiče, namočimo jih previdno v za mazanje pripravljeno tekočino, da se na njih pršica zatne. Triodstotno raztopino

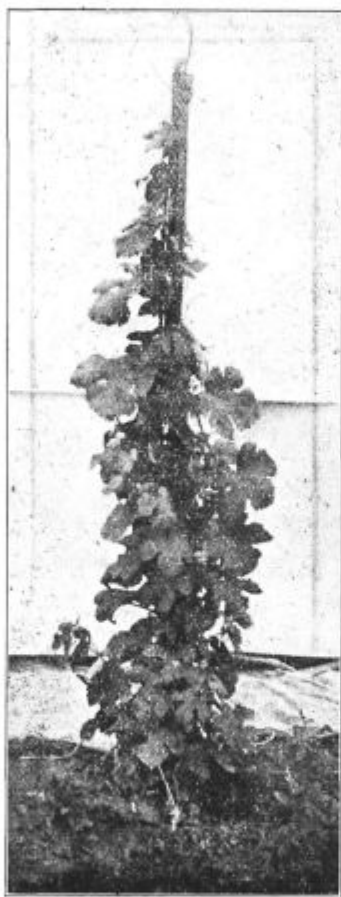
žveplovih jeter si pripravimo, če jih raztopimo 3 kg v 100 l vode. Pri tem je opomniti, da se debeli kosi žveplovih jeter v mrzli vodi težko tope.

Zato storimo najbolje, če žveplova jetra najprej zdrobimo (stolčemo), potem od onih 100 l vode, ki jo imamo pripravljeno za raztopitev, nekaj listov segrejemo in raztopimo sredstvo v gorki (pa ne v vreli!) vodi ter potem šele to močno raztopino z ostalo mrzlo vodo pomešamo.

Bolj enostavna je raba žveplovoapnene brozge. Ta se dobi od izdelovalca že v obliki goste tekočine, ki se jo samo razredči v s 3- do 5 kratno množino vode, to se pravi, na vsakih 10 l brozge se vzame 30 do 50 l vode, s katero se brozga temeljito pomeša in mazilna tekočina je pripravljena. Če nam kaj brozge ostane,

Podoba 35.

Podoba 36.

Uspeh poletnega zatiranja kodravosti trt.

Na levo (pod 35.) s stanjšano (s 40 deli vode) žveplovoapneno brozgo škropljena trta, na desno (pod. 36.) za poskušnjo neškropljena sosednja trta.

jo moramo takoj natočiti v steklenice, jih dobro zamazati in leže spraviti, ker se brozga sicer na zraku kmalu pokvari.

Če namažemo trte s tekočino, ki smo si jo pripravili z razredčenjem žveplovoapnene brozge, postane les belkastosiv, tako da natančno vidimo, če so bile trte pravilno namazane ali ne. Mesto mazanja s čopičem, ki je pač kot najbolj temeljito in tedaj najbolj priporočljivo, škropimo tudi lahko trte s pomočjo škropilnic. Vendar pa ne smemo vzeti za to navadnih škropilnic iz bakra, ker žveplovo apno baker razjé. Škropilnice, ki se jih zato rabi, morajo biti znotraj pocinjene ali iz

posebne kovine narejene. Take škropilnice iz „kosma-kovine“ izdeluje tvrdka Nechvíle na Dunaju.

Žveplovoapneno brozgo dobimo lahko najbolj zanesljivo pri tvorničarju Frančišku Zmrzlikarju v Nemškem Vagramu (Deutsch Wagram) na Nižjem Avstrijskem, in sicer pri večjih skupnih naročilih potom avstrijskega državnega društva na Dunaju po znižani ceni 10 K za 100 kg. To sredstvo torej ni drago, kajti 1 l pripravljene tekočine stane kake 4 v in se z njim namaže lahko do 40 trt.

Poleg spomladnega mazanja ali škropljenja trtnega lesa zatiramo lahko bolezen tudi še poleti. To se pa priporoča le tedaj, če smo iz ktereakoli vzroka zamudili pomladno zatiranje, ali pa, če smo šele tedaj škodljivca opazili, ko je trta že pognala. Poletno zatiranje je bolj težavno in kočljivo kakor spomladno. Težavno zaradi tega, ker je treba škropiti trtne liste zlasti od spodnjih strani, in sicer tako močno, da od njih teče, kočljivo pa zaradi tega, ker tekočina nežne vršičke mladik rada osmodi, vsled česar se sploh ob vročih dnevih ne sme delati, zlasti pa ne ob vročih poldanskih urah.

Za poletno škropljenje se razredči en del žveplovoapnene brozge z štiridesetimi deli vode (1 l brozge s 40 l vode). S tako močno razredčeno tekočino se lahko škropi tudi s pomočjo navadnih bakrenih škropilnic, vendar se pa mora, kar je sploh vselej priporočljivo, škropilnica po uporabi s čisto vodo izmiti in pre-pumpati.

Končno naj še enkrat nakratko ponovim, kaj nam je glede pršičavosti in njenega zatiranja znano.

Pršičavost, akararinozo ali kodravost trt je okrenje trtne rasti vsled delovanja pršic, drobnih živalic, ki razjedajo trtno listje. Imamo izdatna sredstva proti njim, ki jih moramo koj uporabiti, kakorhitro pršičavost v vinogradu zapazimo. Najbolj sigurno sredstvo proti tej bolezni je spomladno mazanje trt z raztopino dveh žveplovih preparatov, ki sta žveplova jetra in žveplovoapnena brozga. Prvo rabimo v obliki 3 % ne raztopine (3 kg v 100 l vode). Zaradi enostavnosti pri napravi zatiralne tekočine je zlasti pri večji potrebi bolj priporočljivo drugo sredstvo, to je žveplovoapnena brozga. Iz te si napravimo potrebno zatiralno tekočino, če pomešamo en liter brozge s tremi do petimi litri vode.

Po končani reznji spravimo vso rezino iz vinograda in jo sežgemo. Le morebitne cepiče pomočimo v svrhu razkuženja v pripravljeno tekočino. Mazanje trt zvršimo šele tik preden se začno očesa trt napenjati, s trdim čopičem tako, da namažemo ves enoleten in najboljše tudi ves star les, ali vsaj eno ped njega pod vejnim obročkom. Poleti škropimo trte le tedaj, če smo zamudili spomladno pokončevanje, in sicer z razredčeno žveplovoapneno brozgo. Škropiti je trtne liste od spodnje strani tako močno, da od njih teče, a ne v prehudi vročini.

Tudi pokrivanje trt z zemljo v jeseni je proti boleznim dobro. Pri nas se pa priporoča le tam, kjer se izplača zaradi nizke lege in preteče zimske pozebe.

Ker je spomladno mazanje trt pri nas v mnogih krajih že v navadi, priporočam, da od sedaj naprej mažemo trte namesto z železno (zeleno) galično raztopino, rajše s stanjšano žveplovoapneno brozgo, ker je poskušnja pokazala, da ta zmes ne učinkuje samo proti raznovrstnim pršicam, temveč tudi proti drugim živalskim in glivičnim škodljivcem, zlasti pa proti trtni ali grozdni plesnobi, ki pri nas skoraj vsako leto zelo škoduje.

Tudi za jesensko ali spomladno mazanje drevja je ta zmes zelo koristna. Združimo se torej in si jo naročimo skupno, da jo dobimo po znižani ceni. Gotovo bo to delo, če se bo pri nas udomačilo, za vinograde zelo koristno. B. Skalicky.

V pomoč živinorejcem.

Lansko leto smo pridelali na Kranjskem skoraj za eno tretjino manj suhe klaje (sena in slame) kakor v navadnih letinah, in zato je sedaj povsod veliko pomanjkanje suhe klaje in cena senu je izredno visoka. To dejstvo je samonasebi hud udarec za naše živinorejce, ki se je pa še poostiril vsled slabe živinske kupčije. Živinorejci so imeli čez zimo premalo suhe klaje, a za slepo ceno jim ni kazalo odprodati tiste živine, ki je bila takoalitako za prodaj namenjena, kaj še, da bi je zaradi pomanjkanja krme še več odprodali. Odtod je prišlo, da se je letos pri nas na Kranjskem vobče veliko več živine moralo prezimiti kakor običajno in veliko preveč v premeri s krmo, ki je bila na razpolaganje. V nekterih pokrajinah na Notranjskem je bilo pa še slabše, ker je bil zaradi kuge na gobcu in parkljih vsak promet z govejo živino zaprt in se je zato še več klaje porabilo.

V tej stiski so naši živinorejci seveda s klajo morali varčevati, ali pa so pokladali premalo redilna krmila, kakor n. pr. slabo seno, ajdovo slamo, preveč krompirja, repe, pese itd.

K vsej tej nesreči je prišla še denarna kriza, ki povzroča povsod pomanjkanje denarja in tudi denarni kredit naših kmetovalcev je zelo izčrpan.

Ker so naši živinorejci pokladali in še pokladajo živini premalo redilna krmila, katerim ne dodenejo dovolj močnih krmil, zato so sedaj naše goveje črede vobče likortoliko upešane in od vseh strani prihajajo pritožbe, da živina glojeles in se krave pri oteletenju težko otrebljajo, kar vse prihaja od preprazne krme.

Velika škoda bi bila se v takih razmerah za slepo ceno živine znebiti, pa še to največkrat ni mogoče in tedaj naši živinorejci morajo izhajati s krmili, ki jih imajo, če so tudi slaba. Da se pa izognejo posledicam pokladanja slabih krmil pa morajo zraven pokladati močna krmila, to so tista, ki imajo v sebi dovolj velevažnih beljakovin in rudninskih hranilnih snovi. Ta močna krmila pa so seveda draga in jih kmetovalec v svoji denarni zadregi le težko kupuje.

Pričeti pokladati v veliki meri zeleno klajo in v to svrhu kositi travo in deteljo, ki je namenjena za seno za bodočo zimo, je pa gospodarsko istotako silno škodljivo, kajti potem nam bo zopet prihodnjo zimo manjkalo sena. Na vsak način si je treba saj do konci meseca junija na en ali drug način razumno pomagati, in sicer s pokladanjem tistih domačih krmil, ki so na razpolaganje, **kterim je pa vsekako dodati močnih krmil.**

Ker je ohranitev naših govejih čred v dobrem stanu velike narodno-gospodarske važnosti, zato bi bilo umestno, da v takih razmerah priskoči na pomoč vlada, ki ji mora biti na tem ležeče, da se kmečki stan ohrani trden in se njegova davčna sila ne omaja.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe, ki je bil 14. aprila t. l. je napram tem gori popisanim dejstvom

sklenil se obrniti na osrednjo vlado na Dunaju za pomoč, kateri sklep se je takoj zvršil, a do danes še ni nobene tozadevne rešitve.

Ker v takih razmerah ravno sedaj v najbolj kritičnem času našim živinorejcem preti velika nevarnost, se je odločila kmetijska družba, pričakujoča ugodne rešitve iz Dunaja, na svojo nevarnost saj nekoliko preteči nevarnosti od pomoči ter je določila za enkrat v to svrhu prispevek, ki naj se pokrije iz morda pozneje in prekasno dovoljene državne podpore, ali pa s tisto državno podporo, ki je za letos dovoljena za pospešitev umnega pridelovanja krme.

Iz tu navedenih razlogov bo kmetijska družba odslej naprej do gotove množine oddajala **oljne tropine po znižani ceni**, in sicer **po 15 K** za 100 kg iz skladišča v Ljubljani, torej za ceno, kakor se danes dobri otrobi na drobno prodajajo. Pri tem je vpoštevati, da so oljne tropine še enkrat toliko vredne kakor otrobi, da se torej namesto teh lahko z istim ali še boljšim učinkom poklada polovico manj tropin, v katerih pa pridejo še do posebne veljave silno važne rudninske hranilne snovi in nič manj tudi hitro učinkujoča tolščoba oljnih tropin.

Seveda morajo tisti, ki ne pridejo sami po oljne tropine v Ljubljano, plačati prevozne stroške na železnici, kateri so pri majhnih pošiljках večji kakor pri pošiljki v celem ali pol vagonu, zato nujno pozovemo vse naše podružnice, zadrage in županstva, **da oljne tropine po znižani ceni po 15 K za 100 kg** skupno naroče v celih vagonih za svoje ude, oziroma občane. Oljne tropine po tej znižani ceni pa more oddajati kmetijska družba le proti takojšnjem plačilu in kjer ljudje nimajo denarja, naj se pa podružnice, zadrage in županstva poslužijo kredita denarnih zadrug, zlasti reifeizenovk, ki ravno v takih slučajih pokažejo kmetovalcem njih veliko važnost.

Obročkanje trt.

Obročkanje trt imenujemo vinogradniško delo, s katerim na gotovih mestih olupimo od lubadi enoletne ali pa zelene mladike na trti v obliki malega, $\frac{1}{2}$ cm širokega obročka, ne da bi pri tem poškodovali les mladike.

Trta jemlje potrebno hrano poglavitno iz zemlje, kjer srkajo njene najtanjše koreninice razne rudninske v vodi raztopljene soli. Te raztopine vodi trta kvišku po silno drobnih cevkah v trtnem lesu do enoletnih in zelenih mladik in v teh končno skozi pecelj in listne žile v list. Tam se sirove rudninske snovi pod učinkom solnčne svetlobe presnavljajo v organske snovi, pri čemer jemlje rastlina potreben ogljik iz zraka kot plin ogljikove kisline po majhnih odprtinah na spodnji strani lista, skozi ktere obenem izhlapije iz zemlje dobljeno vlago in iztrebke presnavljanja.

Trtni list torej lahko primerjamo s pljučami in želodcem živali, kar spričuje njegov velik pomen za trto. V trtnem listu se torej sirove zemeljske ali rudninske snovi presnavljajo v organske snovi trte, in sicer so to posebno: skrob, sladkor in beljakovine, ki jih listi izdelujejo.

Šele te snovi zamorejo trto dalje rediti in za to jih pošilja iz lista na vse strani, kjer se razni deli

trte razvijajo, torej zlasti v vršičke, v korenine in v cvet, oziroma pozneje v grozd.

Te redilne snovi pa ne grejo po trti več po istem potu nazaj kakor prihajajo rudninske raztopine iz zemlje, temveč gredo sedaj v onih plasteh, ki se nahajajo med vnažno lubadjo in lesom trte.

Če torej na kakem mestu trtno lubad olupimo, preprečimo stem, da se redilne snovi, ki jih list pridela, premikajo tudi navzdol in tako dosežemo, da jih trta porabi za rast tistih delov trte, ki se nahajajo nad olupljenim mestom, nad obročkoma.

To izkušnjo porabljam pri trtah povsod tam, kjer jih hočemo prisiliti k večji rodovitosti ali k temu, da nam daje debelejša grozdja.

Ne smemo pa nikdar obročkati slabotnih trt, ker bi stem njih rast še bolj ovirali in bi jih z večkratnim obročkanjem lahko popolnoma uničili.

Zato v vinogradu načeloma obročkamo le take trte, ki sicer zelo bujno rasejo, ampak malo rodijo, bodisi, da sploh malo zaroda nastavi, ali pa, da se njih zarod v cvetju rad osiplje in odpada. Zadnjim trtam pravimo oprhljivke.

Na špalirjih ali latnikih obročkamo kvečjemu le v ta namen, da dobimo veliko grozdje z debelimi jagodami (glej spis v „Kmetovalcu“ l. 1912 „Pridelovanje in razpečevanje namiznega grozdja in vzgoja trt na špalirju“ stran 37.)

V obeh slučajih in vselej obročkamo na trti le rodeči les, torej zlasti šparone ali napenjavce, ali pa posamezne na njih stoječe zelene mladike.

To se zvrši takole:

Na spodnjem koncu šparona, tedaj pod zadnjim, to je najnižjim rodovitnim poganjkom, zarežemo po en obroček.

Najbolje je, da se v to svrho poslužujemo posebnih škarij, ki jih dobimo za majhen denar (1 K 20 v) pri izdelovalcu Matevžu Turnšku, ključavničarju v Šeščah, p. Sv. Pavel pri Preboldu na Štajerskem.

Obročkanje se zvrši najbolje 8 ali 10 dni pred cvetenjem ali pa 8—10 dni po cvetenju, bolje pa je obročkati preden trta cvete, zlasti če hočemo trto prisiliti, da dobro odcvete.

Ta rok moramo točno držati in zlasti ne obročkati v času, ko trta cvete, ker bi jo stem motili v cvetenju in bi ji stem samo škodovali.

Prednost obročkanja je, kakor rečeno, da se trta prisili k večji rodovitnosti, da trta lepo odcvete in se ne osiplje, zato da nastavi lepo in debelo grozdje, ki prej in bolje dozori kakor drugače. Celo one drobne jagode, ki so drobne ostale in ktere sicer zelene ostanejo, rade dozore. Vsekako pa naj bo obročkanje le pripomoček v sili, ne pa redno vinogradniško delo, kajti če kje velja pregovor „preveč ni dobro“ velja posebno v tem slučaju.

B. Skalicky.

Novi Bernadotov alkoholometer ali vinomer.

Poleg eponita je drugi najnovejši kletarski pripomoček, ki je pa posebno za vinske trgovce velikega pomena, Francoza Bernadota alkoholometer ali vinomer, ki ga kaže pod. 37. I. Vinomer na podobi ni pravilno narisane, kajti lestvica v resnici ne sega tako visoko. To je majhna, komaj 15 cm visoka steklena priprava, s katero se v pol minute mrzlim potom določi množina alkohola, t. j. vinska moč v vinu.

Zgornji del, v katerega se vlije za preiskovanje določena tekočina, je podobna kelihu, ter konča v stegneno prav ozko cevko, ki je zaznamovana z 0—20.

Ta priprava kaže najbolje pri 15° C, vsled česar je dodan tudi poseben toplomerček (glej pod. 37. II.). Radi natančnosti se vinomer pred uporabo tuptam najprej prekuša z navadno vodo. Te se vlije v kelih približno 10 do 15 kapljic, ter počaka da se ozka cevka napolni, ter da od spodaj tudi nekaj kapljic odteče. Na to se takoj postavi po koncu s kelihom navzdol na mizo ali drugo vodoravno stvar, odnosno se tudi lahko kelih s palcem zamaši (ne pa tudi stranske luknjice na kelihu, ker bi potem tekočina ne stekla nazaj) ter enostavno v roki narobe obrne, in sicer z v cevko vrezanimi številkami proti sebi. Voda steče nazaj v kelih in če je prava gorkota in pravi zračni pritisk, se razmerni del te vode vstavi natančno pri 0. Drugače pa nad ali pod 0, katero razliko je treba potem pri merjenju vina istotako vpoštevati.

Po odstranitvi vode se vinomer najprej s preiskovalnim vinom izpere, potem se zopet vlije v kelih kakih 10 kapljic istega vina, pusti da odteče spodaj par kapljic, nakar se istotako kakor pri merjenju vode na kelih postavi ter odčita stopinje, kjer se tekočina (alkohol) vsled kapilaritete in adhezije liki živemu srebru v toplomeru vstavi. Vse to traja komaj pol minute.

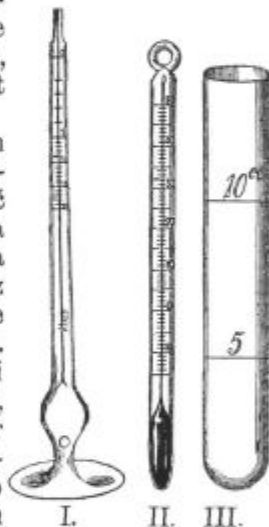
Če se med preiskovanjem napravijo v cevki zračni mehurčki, se tekočina na spodnjem delu izsesa, ter če treba nanovo naliže in zopet kakor preje odmeri.

Pri nadaljnjem zaporednem nadaljevanju ni treba več vsakokrat nanovo vodo meriti, marveč se kar vlije in meri eno vino za drugim. Pri tem je le paziti, da se cevka vsakokrat najprej z novim vinom dobro izpere, da ne ostane nič od prejšnjega vina notri.

Ta vinomer kaže vkljub svoji neverjetni enostavnosti prav dobro, seveda ne tako natančno kakor ebulioskop ali enako drage priprave pri katerih je treba vino kuhati, toda v najslabšem slučaju je razlike komaj za $\frac{1}{2}\%$; pri natančni uporabi in pri primerni toplini pa ni skoraj nikake razlike. Le pri močnejših tekočinah, čez 15°, nastane več ali manj nezanesljiva natančnost že vsled pretesnih črtic. Zato je boljše močnejše tekočine razredčiti s polovico vode, ter potem izkazano množino alkohola množiti z 2. Zato je dodano tej pripravi posebna že odmerjena cevka (glej pod. 37. III.), zaznamovana s 5 in 10. Če ima tekočina čez 20%, se naliže v cevko te tekočine 5, ter dolije še vode do 10 in potem meri. Če pokaže potem vinomer 12%, ima tekočina $2 \times 12 = 24\%$ alkohola.

Cela priprava s toplomerom in drugo cevko vred stane 6 K. Poštino in zavoj je posebej plačati. Bernadotov vinomer je dobiti pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

F. Gombač.

Podoba 37.

Kaj naj pokladamo, otrobe ali oljne tropine?

Vsa krma, ki jo žival dobiva, mora biti zadostna, in sicer

1. glede množine in

2. glede kakovosti, t. j. žival se mora s klajo nasititi in v klaji mora biti dovolj hranilnih snovi.

Če se žival ne nasiti, ne more dobro uspevati pri drugače najmočnejši in najdražji krmi.

V krmi pa morajo biti tudi vse potrebne hranilne snovi, in sicer beljakovine, tolašče, ogljikovi vodani (skrob, sladkor, lesna vlaknina itd.) in rudninske snovi (apno, fosforova kislina, kuhinjska sol, kali, železo itd.) itd.

Vse te hranilne snovi imajo nalogo, da

1. telo rede in

2. telesu dajo silo v obliki toplote in telesne moči.

Precejšen del krme, ki jo dobiva živalsko telo, služi le za nasičenje. Za nasičenje, t. j. za napolnjenje želodca in črev, je kmalu kaj dobro. V to svrhu in za proizvajanje toplote in sile v živalskem telesu navadno zadostuje doma pridelana navadna krma.

Živalsko telo, zlasti njegovi najvažnejši deli, in sicer mišičevje (meso), pa obstoji iz beljakovin, in če naj se ti deli telesa množijo (rasejo) in krepe, morajo priti v telo potom hrane tudi beljakovine, kajti živalsko telo more beljakovinaste (dušičnate) snovi delati le iz beljakovin hrane. **Beljakovine so torej prave redilne snovi v krmi.**

Izkušnja nas uči, da z navadno krmo nimamo dovolj uspeha, in zato, po domače povedano, privedemo krmi priboljšek. Ta priboljšek pa obstoji v krmilih, ki imajo v sebi razmeroma veliko beljakovin. **Krmila, ki imajo v sebi razmeroma veliko beljakovin, imenujemo močna krmila.** Močna krmila so razno žitno zrnje, otrobi, krmilna moka, oljne tropine itd. Čim več ima kako močno krmilo beljakovin v sebi, tem redilnejše je in tudi navadno dražje. Zadnje pa ni vselej res. Umen kmetovalec bo pokladal poleg sena, slame, krompirja, pese itd. vselej le tisto močno krmilo, ki ga v njem beljakovine najmanj stanejo.

Otrobi so iz močno olesenelih in težko prebavnih luščin zrnja ter iz večje ali manjše množine rastlinskega kleja, ki je zavisna od načina mletve. Klej je sestavljen iz raznih dušičnatih snovi (beljakovin), ki so le deloma prebavne. Sirovih beljakovin je v otrobih povprečno 14,5 %, a prebavnih le $\frac{9}{10}$ %, t. j. 9,8 %. Skrobna vrednost otrobov je po prof. dr. Kellnerju 42,6, to se pravi: 100 kg otrobov naredi v živalskem telesu isti učinek kakor 42,6 kg čistega skroba. Po dr. Kellnerju se namreč redilna vrednost kakega krmila popolnoma določi z njegovo vsebino skrobne vrednosti in prebavnih beljakovin. Kar se tiče tvorilne vrednosti beljakovin, je ta sicer že izražena v številu, ki pove skrobno vrednost, vendar so beljakovine nekaj posebnega zase, ker jih pri tvorjenju telesnih sokov, mesa, mleka itd. druge hranilne snovi ne morejo nadomestiti. Beljakovine se morajo zato v tržnih krmilih tudi dražje plačati kakor druge hranilne snovi, in zato se je treba vselej posebej ozirati na množino beljakovin.

Gotova krmila, ki imajo v sebi dražljive snovi, so važna pri presnavljanju in za doseg posebnih učinkov v telesu. Takoj so tudi pšenični otrobi na glas, da pospešujejo mlečnost, kar se je pa po raznih poskusih izkazalo za neresnično. Vrhutega otrobom kaj radi primešavajo razne manj vredne snovi. Pa ne glede na to sedanja cena otrobov ni primerna njihovi redilni vrednosti, in kmetovalec, ki more, prav stori, če namesto otrobov poklada kako drugo krmilo.

Govedo mora biti nasičeno, mora dobiti v krmi dovolj ogljikovih vodanov. V to svrhu ne moremo velikih množin cene slame, sena, pese itd. nadomestiti z drugimi dragimi krmili, moramo torej ta krmila pokladati, a če nam gre za beljakovine, ki jih pridenemo krmi v obliki močnih krmil, takrat izberimo krmilo, ki je najizdatnejše in najcenejše. V naših razmerah je n. pr. 100 kg oljnih (sezamovih ali orehovih) tropin za 10 K več vredno kakor 100 kg otrobov pri današnji ceni 15 K. Če pa vpoštevamo v oljnih tropinah še veliko množino silno redilne in lahko prebavne in na zdravje izbornu učinkujoče tolašče, potem lahko rečemo, da je $\frac{1}{2}$ kg oljnih tropin kot močno krmilo in kot pridevek k ostali krmi toliko vredno kakor 1 kg otrobov. Z oljnimi tropinami bolje in ceneje krmimo, in vsak umen kmetovalec bo hranil, kjer ima priliko hraniti.

Vse to pa velja še prav posebno pri vzreji živine, kajti mlado govedo more v prvem času in še dolgo potem dobro porabliti le beljakovine, in sicer take, ki mu prija. Beljakovin je več vrst in tudi v krmi je med to ali ono beljakovino velika razlika. Beljakovine oljnih tropin odločno bolj in močnejše učinkujejo kakor beljakovine otrobov. Če mlado govedo dobiva preveč suhe klaje (sena, rezanice, plev itd.), se preveč raztegnejo tisti deli prebavil, ki so za prebavljanje lesne vlaknine in enakih snovi, in vsled tega imajo pri nas vsled takega napačnega krmljenja naše goveje živali večinoma velike trebuhe in zato tudi vrte hrte. Vpoštevati je pa tudi dejstvo, da mi dandanes nimamo več prvotne domače živine, ampak pozlahtnjeno s pingavsko, algajsko, simodolsko itd. pasmo, ki je glede pravilnega krmljenja še bolj občutljiva. Čim zlahtnejša je pasma, tem bolj gotovo mora živina v mladosti dobivati zadosti pravih beljakovin. Če živali omenjenih pasem ne krmimo pravilno, ne bomo imeli nikdar pravega uspeha in zato nikdar ne dajmo v slučaju neuspeha krivde pasmi, ampak našemu napačnemu krmljenju.

Pa tudi odrasle živali pri nas vobče preveč bāšemo s suho klajo, zato nimamo pravega uspeha in vrhutega je naše krmljenje tudi predrago.

Zboljšanje in zdravljenje vina z eponitom.

„Eponit“ je najnovejšo sredstvo, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu in celo po žganju ali špiritu in po grenkobi. Poslednje sem pred kratkim poskusil pri dveh vinih, poslanih mi od dveh gostilničarjev, ker ju niso mogli nikakor več spečati v denar.

Eponit je v prah zmleto oglje, ki je na poseben način pripravljeno, tako da vzame vinu le zoprni okus, ter da ga drugače nič ne pokvari. Pač pa vino razbarva, t. j. odvzame mu rdečo barvo, posebno če se ga doda večja množina.

Na hl ali 100 litrov vina se vzame 3–20 dkg, kar je odvisno od pokvarjenosti vina. Čim bolj vino smrdi, tem več eponita se potrebuje. Eponit se naslednje rabi:

Odvagano množino n. pr. 100 g (10 dkg) se najprej dobro zmeša z vinom v škafu, potem vlije vse skupaj v sod napolnjenem s pokvarjenim vinom, ter se takoj v sodu z močno leseno (ne železno) palico ali pocinjeno verigo dobro premeša, in to premešavanje v sodu ponovi 2–3 dni vsak dan po 1–2 krat.

Potem se pusti na miru, dokler se ves eponit na dno ne vsede. Vino pa izgubi zoprni duh takoj.

Omeniti mi je, da se eponit počasi na dno vsede, posebno če se ga da veliko na *hl*. Zato ga je treba, če se hoče imeti hitro čisto vino, umetnim potom izločiti, kar se zgodi s čiščenjem z želatino, ribjim klejem, svežim mlekom i. dr., najbolje pa s precejanjem. Želatina, klej in mleko ne izločijo samo eponita iz vina, marveč tudi druge kalnost povzročujoče snovi, ter tudi nekaj čreslovine in barve, vsled česar postanejo taka vina potem milejša in svetlejša.

Na ta način se lahko vsako vino, ki drugače ni za prodajo sposobno, v par dneh popolnoma popravi. Ker postanejo rumena vina po rabi eponita popolnoma bela, rdeča pa istotako bela ali svetlo rdeča, se jih lahko potem brez skrbi z drugimi vini zmeša, v takem razmerju, da dobijo zopet prvotno barvo.

Lanska vina imajo večinoma duh po gnilobi, vsled česar jih gostilničarji še za nizko ceno ne marajo. Naj torej vsakdo, ki ima tako vino, napravi vsaj mali poskus z eponitom; mogoče le z 1 *hl*. Posebno umestno bi bilo eponitirati iz gnilega grozdja napravljena vina, ker se jih z večjo množino eponita (10—15 *dkg* na *hl*), ter z naslednjim umetnim čiščenjem in zažveplanjem, tako pripravi in popravi, da se jih lahko potem prav dobro proda. Isto velja za vina, ki imajo zoprni duh in okus po slivovki ali kakem drugem žganju.

Kdor je imel že s takim vinom opraviti, ve, da se tak okus nikakor ne da popolnoma iz vina odpraviti. S 120 *g* (12 *dkg*) eponita je pa izgubilo vino popolnoma omenjeni zoprni okus.

Prav grenko in jako trpko črno vino, ki je bilo drugače skoraj neužitno, je postalo že s 100 *g* eponita in s poznejšim čiščenjem z mlekom ($\frac{1}{2}$ *l* na 100 litrov) lepe rubinasto-rdeče barve, bolj milo ali gladko, ker je mleko odstranilo čreslovino (trpkost), ter je izgubilo grenak okus, ki ga je eponit absorbiral.

Končno pripomnim še, da je vporaba eponita postavno dovoljeno sredstvo.

Eponit bo dobiti pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani in bodo cene v prihodnji številki objavljene.

Fr. Gombač.

Zajedalka na koreninah gozdnega drevja.

Kdor hodi po gozdih, je gotovo že opazil zgodaj spomladi na vlažnejših krajih ali ob potokih, kjer rasejo leske, jelše in topoli, po tleh med zelenjem in cvetkami zvončkov, veternic, itd. tudi rumenkastorjave ali bledordeče, kakor prst debele in ped dolge odganjke, ki spominjajo po obliki nekoliko na navaden špargelj in nosijo na eno stran viseče, pri vrhu malo vpognjene cvetne grozde. Posamezni cveti so podobni cvetom rožmarina ali majarona, barva jim je pa temnorjava in le znotraj na dnu imajo živordečo liso.

Na celi rastlini ni nič zelenega, tudi tanke luske, ki obdajajo steblo namesto pravih listov so bledordeče in porjave kesneje. Cveti rože veliko množino, kakor prah drobnega semena, ki ga veter daleč raznaša in voda spira v zemljo. Ko je seme dozorelo, izvene steblo kmalu in rastlina izgine do prihodnje spomladi s površja.

Rastlina se imenuje lušč ali lusnec (*lathraea squamaria*). Naravoslovci, katerim je znano, da se le v zelenih listih rastlin pretvarja in pripravlja s pomočjo zraka hrana, ki se dovaja iz zemlje po koreninah in stebelu navzgor, dobro vedo, da se lušč brez vsakega zelenja ne more preživljati neposredno iz zemlje, ampak

da si prisvaja potrebno hrano od drugih rastlin.

In res je lušč neporabljen gost na gozdnem drevju. O tem se prepričamo, če odkopljemo zemljo okrog njega. Pod stebлом je močna, snežnobela, luskasta in gomoljasta korenika, iz katere izvira na vse strani nebroj ravnotako belih korenin razne debelosti, od trtne vrvi do tenke niti. To daleč naokrog razširjeno omrežje je tako gosto, da skoraj popolnoma zakrije zemljo, se ovija okrog korenin drevesa ali grma, pod katerim se je lušč naselil in je z nešteti sesalkami pritrjen nanje. Sesalke izsesavajo drevesnim koreninam hrano, ki so jo sprejele iz tal in marsikaka korenina otrpne v tem sovražnem objemu in se posuši.

Lušč se zajeda v korenine lesk, jelš in topolov, loti se tudi hrastov, bukev in gabrov, da celo smreka, oreh in jablana mu pridejo prav.

Seme vskali le na prikladni lesni korenini ali nje neposredni bližini, da se je drobna koreninica takoj lahko oprime. Ker pa lušč rodi jako obilo, in drobno seme čaka v zemlji tudi po več let, da se mu približa kaka lesna koreninica, je razširjenje zelo olajšano.

Poznejši razvoj lušča do doraslosti je pač počasen in do prvega cvetja preteče tudi v najugodnejšem slučaju po 8—10 let.

Tako izključno kakor lušč in sorodni mu deteljni poletni koren (*orobanche minor*) ali vejnati pojalknik (*orobanche ramosa*) in slični gostje na poljskih rastlinah, se niti na vejah raznega gozdnega drevja rastoča, vedno zelena bela omela (*viscum album*) in na hrastih se nahajajoče evropsko ohmelje (*poranthus europaeus*), kteremu listje v jeseni odpade, ne preživljata od svojega hranitelja, ker njih usnjati listi s pomočjo solčne toplote vendar pretvarjajo, ogljikov dvokis iz zraka v skrob in sladkor, najvažnejša rastlinska hrana.

Škoda, ki jo povzroči lušč je neznatna, veliko važnejše so naslednje zajedalke.

V smrekovih in borovih nasadih ali gostih naravnih naraščajih, do 15 let starih, redkokdaj v starejših, jamejo včasih drevesca spomladi ali v jeseni, posamezno pa tudi v večjih skupinah hirati. Igle jim porumene in drevesca se posuše. Debla so ob vžnožu nad koreniko zabrekla, lub je razpočen in iz razpok se cedi smola v taki obilici, da je še prst prepojena z njo. Če drevesc ne odstranimo iz gozda, zraste v jeseni okrog njih velika množina gob, ki imajo na rumenkastorjavih debelih betih medeno — ali umazanorjave, zgoraj s temnejšimi luskinicami posejane, mesnate klobuke. Spodnjo ločljivo plast klobukov tvorijo bledorumene, kesneje rdečorjave lisaste cevke, v katerih se razvijejo trosi.

Gobe so vžitne.

Če napadena drevesca izkopljemo, zapazimo obširno temnorjavo podgobje, ki ne omrežuje le drevesnih korenin prav gosto, ampak se je z nešteti belimi nitkami zajedlo med lub in belino včasih tudi v les spodaj na deblu in na koreninah. To podgobje ne izčrpa le hranilnih snovi iz napadenega drevesca, temveč povzroči poleg tega, da se njegov skrob v veliki množini pretvarja v smolo. Posledica je, da drevo usahne.

Goba ali gliva ki se razmnoži s trosi, najbolj pa razširi s podgobjem od ene drevesne korenine do druge in se prikaže včasih tudi na štorih hrastov, buk in gabrov, je halimaš ali goba medenka (*agaricus melleus*).

Prepreči se razširjenje škodljivke stem, da se napadene smreke ali borovce s koreninami izkoplje ali odstrani iz gozda, prostor kjer se je vgnezdila pa loči z majhnim jarkom od ostalega gozda.

Na Boričevem pri Novem mestu se je pojavil predlanskem halimaš v 10—15 letnem naravnem smrekovem naraščanju in ga je 300 m² že večinoma uničil, prej kakor so se zvršila potrjena sredstva za omejitve.

Tudi znano rdečo gnilobo smrek in borovcev povzročijo navadno glive, ki se zajedo s svojim nitkastim podgobjem v debla. Les sprva porjavi v sredini od korenike navzgor, končno pa popolnoma razpade in deblo postane votlo. Na vlažnih ilovnatih in apnenih gozdnih tleh je mnogokrat v veliko škodo lastnikov 20% smrek, najlepših in najdebelejših, spodaj nagnitih.

V takih gozdih se smreke in bori posebno v mladosti jako bujno razvijajo, zato hitreje dorasejo in najboljše, če se jih nekoliko preje, dostikrat že 50 letne seka.

Dobro je tudi vzgajati na takih tleh smreke in bore mešane z listnatim drevjem.

A. Guzelj.

Tobačni izvleček.

Večkrat nam dohajajo vprašanja, kako se rabi tobačni izvleček proti kmetijskim škodljivcem in kje se dobiva to sredstvo. Naslednje vrstice naj vprašalcem služijo v pojasnilo.

Tobačni izvleček je izborno sredstvo proti kmetijskim škodljivcem. Toda doslej je imel mnogo sitnosti in potov, kdor ga je hotel dobiti v tobačni tvornici. Zadnji čas je pa tobačna uprava dobavo tobačnega izvlečka tako olajšala, da ga kmetovalci lahko brez sitnosti dobivajo, kolikor ga potrebujejo. Tobačni izvleček se namreč sedaj dobiva tudi v tobačnih zalogah in trafikah, in s posebnim dovoljenjem finančne oblasti ga imajo lahko v zalogi tudi kmetijska društva (podružnice), semenske trgovine i. dr.

Kilogram tobačnega izvlečka v pločevinasti posodi stane 2 kroni, pet kilogramov pa 8 kron.

Zaradi varnosti se tobačni izvleček oddaja le v zaprtih pločevinastih posodah in ga je hraniti v kakem hladnem, toda suhem prostoru, kjer pozimi ne zmrzuje. Kjer so jestvine, tam se izvleček ne sme hraniti. Prodajalci škatelj ne smejo odpirati, uradnega zapora ne odstraniti in izvlečka nezanesljivim osebam ne prodajati.

O koristi in porabi tobačnega izvlečka imamo naslednje izkušnje: Raztopina tobačnega izvlečka v vodi hitro pomori vse škodljivce, rastlinam škoduje le tedaj, če je pregot — torej se je temu lahko izogniti — se lahko pripravlja in je zelo poceni ter se lahko v obilni meri rabi. Če se raztopini dodane nekoliko mila in alkohola ali ogljikovokslega natrona (sode) z lanenim oljem ali s kolofonijem, je potem bolj uporabna. Rastline se navadno škrope s škropilnico proti mrčesu (z Neslerjevo, Vermorelovo i. dr.) Gostost raztopine se ravna po mrčesu, ki mu je namenjena, ter je 1—3 odstotna, t. j. na 100 l vode se vzame 1—3 l tobačnega izvlečka. Za uničevanje listnih uši zadošča 1—1,5 odstotna raztopina, za uničevanje pršic in golih ličink 2 odstotna, za kosmate gosenice in za hrošče pa mora biti 3 odstotna. Mnogo rastlinskih škodljivcev pomori tobačni izvleček, n. pr. mehuro nožce na jagodah, vrtnicah, malinah, na čebuli, na zelju in na mnogih rastlinah po rastlinjakih; potem listne uši, posebno kar je golih, po vrtnicah, sadnem drevju, ivanovem grozdjiču, na hmelju in na siljenih rastlinah; krvavo uš na lubadi jablan in drugih sorodnih rastlin; kaparje po lesnatih rastlinah, vrtnicah, ivanovem grozdjiču in kosmuljih (agrasu); skakače posebno po jablanah; grbave stenice na hruškah; gosenice raznih grizlic na borovcu, sadnem drevju, na ma-

linah, na trnjevcu, nešplah; gosenice trsnega zavijača in agrasovega pedica; ličinke različnih hroščev (žitnega brzca); bolhače, posebno na retkvi; pršičnega pajka na vinski trti ter pršice po vrtnicah in drugih lepoticnih rastlinah. Proti brestovemu, hruševemu in slivovemu likarju, potem proti lubadurju na sadnem drevju in na trsu se za odvrtno sredstvo rabi kašnata maža iz tobačnega izvlečka, goveje krvi, apna in kravjaka. Tudi proti živalskim zajedalcem (n. pr. proti ovčjim garjam) se tobačni izvleček rabi z velikim uspehom.

Tobačni izvleček ima navadno nekoliko nad 9 odstotkov nikotina v sebi in se vedno rabi raztopljen v vodi, tako da je nikotina v raztopini 1 do 3 odtisočke.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalevo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le v pisnem, če je pismu priložena 1 K v znak kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 61. Razdelili smo pri nas pred 10 leti skupne gozdove in pašnike ter je to delo zvršila agrarna oblast. Poprej smo gradili plotove, a zdaj jih nekteri ne marajo več graditi. Ali moram plačati globo in škodo, če pašna živina pride na tuj svet, ali pa morem posestnike prisiliti, da grade plotove? (J. R. v G.)

Odgovor: Glede dolžnosti za vzdrževanje ograj v varstvo zelišč pred živino, ki se pase, dobivamo neprestano nebroj vprašanj ter tudi na Vaše vprašanje ne moremo drugače odgovoriti, kakor Vam prijaviti tozadevno zakonsko določbo z dne 3. julija 1912, ki velja le za kranjsko deželo, in ki slove: „V kolikor zahtevajo zdaj obstoječe, iz zasebno pravnega naslova ali iz naslova občinske zveze izvirajoče pašne pravice v svrhu obrambe kulturnih zemljišč pred živino, ki se pase, vzdrževanje ograj (plotov, jarkov, zidov, živih mej), so dolžne vzdrževati te ograje tiste občine, pod-občine, vasi, soseske, agrarske skupine ali posamezni zemljiški posestniki, kateri so po dozdu v občini običajni navadni dejanski oskrbovali te ograje ali katerim se vsaj da dokazati prejšnje vzdrževanje ograje, četudi bi bila zdaj ograja iz ktere gasibodi vzroka opuščena.“

Vprašanje 62. V „Kmetovalcu“ odločno nastopate proti raznim redilnim praškom za živino, ki jih agentje po hišah prodajajo ali pa jih razne tvrdke v listih ponujajo. Pri nas razpečajo agentje silno veliko redilnega praška za živino, in sicer po 3 K za 5 kg poštni zavej. Pošljem Vam vzorec takega praška, ki ga izvolite pustiti preiskati ter sem mnenja, če ta prašek res ni veliko vreden, da Vaš pouk ne bo veliko izdal, ampak se priporoča, da bi kmetijska družba poklicala na pomoč kmetu, ki ga brezvestni ljudje izsesavajo, javne oblasti. (I. M. v Č.)

Odgovor: Poslan vzorec redilnega praška ni ničesar drugega kakor navadno klajno apno, ki je seveda za 100% predrago in se na ta način kmetje nepotrebno izsesavajo. V sedanjih razmerah pa javne oblasti nimajo nobenega zakonitega sredstva proti takemu izkoriščanju nerazsodnega kmeta nastopiti in je edino sredstvo proti temu neprestano poučevanje, ki pa največkrat nič ne izda, kajti veliko šte-

vilo kmetov ne verjame svojim pravim prijateljem, ampak rajše posluša ljudi, ki ga znajo z lepimi besedami prevariti. Zapomnite si: človeška neumnost je najdražja reč na svetu in od nje ima prebrisan človek največ dobička. Človeška neumnost je bila, je in bo predmet izkoriščevanja, dokler bo svet stal ter je edino sredstvo proti njej neprestano poučevanje.

Vprašanje 63. Poleg vasi v kateri je veliko delavcev, ki imajo kokoši, imam njive, na katerih mi takorekoč ničesar ne zraste, ker kokoši vse vsejano seme pojedjo in njive razbrskajo. Na podlagi zakona za obrambo poljščine ne dosežem ničesar, kajti župan je malomaren, se sam boji delavcev in tudi meni je neljubo imeti z ženskami kar naprej razpore zaradi kokoši. Hotel sem njive izpremeniti v travnike, ozeleleno je nekaj trave in detelje, kolikor niso kokoši semena pojedle, a pozneje so živali zopet vse mlado zelenje pojedle in tudi pohodile. Ali je morda vendar kako sredstvo, ki bi zabranilo kokošem vsejano seme izbrskati in jesti? (F. D. v Ž.)

Odgovor: V takih razmerah Vam ne kaže drugega kakor seme prevleči s kako rečjo, ki je kokošim zaradi duha in okusa tako zoprna, da opuste brskanje in zauživanje semena. Zanesljivo tako sredstvo je premogov katran, s katerim je pa zelo težavno delati, ker se z njim kalenje zakasni ali celo oškoduje. Iz premogovega katrana se izdeluje nebroj takozvanih anilinskih barvil, med katerimi imajo nekteri duh in okus po katranu, in ker je s tistimi seme jako lahko in poceni prevleči, zato se ta barvila s popolnim uspehom rabijo za varstvo semena pred ptiči in tedaj tudi pred kokošmi. Posebno dobro je zeleno anilinsko barvilo, ki se imenuje zeleni antiavit. S tem barvilom prevlečenega semena se noben ptič ne dotakne. Antiavit dobite pri naši družbi in navodilo za njegovo rabo najdete v 2. številki letošnjega „Kmetovalca“ v spisu „Odvračanje škode po vranah“.

Vprašanje 64. Kako je zdraviti bolezen pri perutnini, ki jo pri nas imenujemo „piko“ na jeziku, in ki zlasti rada in pogosto napada mlada piščeta, posebno pa mlade purice? Bolna žival dobi na jeziku trdo kožo, težko diha, zija, izgubi polagoma ves tek in v nekterih dneh pogine. (F. J. v V.)

Odgovor: To, kar se imenuje pri kokoših in ptičih pika na jeziku, je snetiva bolezen sluznih kož v dihalih, v kljunu in na očeh ter jo povzroča zelo nalezljiva bakterija. Bolezen je kužna in ima razne oblike, kamor štejemo tudi davico, ali difterijo kokoši. Pika in tudi davica je torej kužna bolezen perutnine ter nastopi najprej kot katar na sluznih kožicah v nosu, kljunu in požiralniku. Pozneje obole tudi sluzne kože oči, sapnika, pljuč in črev. Na jeziku in na čeljustih, na požiralniku in sapniku se nabira bel, siru podoben krupezen eksudat, ki ovira požiranje in dela bolečine. Če se ta eksudat v 4 do 6 dneh ne ognoji, in ne odpade, potem se strdi in kokoši pogine, ker ne more ne jesti, ne dihati. Bolezen se pokaže tudi na očeh in na roži, ki postane snetiva. Davica se zdravi stem, da se odstrani beli eksudat ter zmiva z vodo, kjer je 1 do 2% raztopljenega peklenskega kamna. Če je eksudat tudi v nosu, je tudi vanj treba brizgati to vodo. Priporočajo tudi eksudat odstrgati, ostrgana mesta namazati s peklenskim kamnom in potem v kljun in nosnice brizgati po dvakrat na dan enoodstotno karbolno vodo. — Mazanje jezika, čeljusti in nosnic z oljem olajša dihanje. Prva reč pa vedno ostane, to bolezen sploh preprečiti. Ker je davica silno kužna bolezen, naj se zdrave živali takoj ločijo od bolnih. Gnoj iz okuženega kurnjaka naj se sežge, a kurnjak naj se opere z vročim lugom. Še zdravim živalim naj se daje polodstotna karbolna ali pa salicilna voda, da se bolezen odvrne.

Vprašanje 65. Lansko leto sem bral v „Kmetovalcu“ da vložitev šiber v maternico svinje prepreči bukanje, in sem zato naročil pri tvrdki Hlavka v Ljubljani tozadevno napravo ter sem naredil dva poskusa, od katerih se je eden sponesel drugi pa ne. Vprašam, koliko mora biti svinja stara, da se sme šibrati, ali naj se to delo zvrši pred ali med bukanjem, ali je vložiti vsaki svinji ne glede na velikost enako veliko šiber, se li smejo svinje tudi po dvakrat šibrati, kadar ni prvič uspeha, in ali je pri šibranju svinjo na tla položiti? (A. P. v Č.)

Odgovor: Šibranje svinj se lahko imenuje nekrvavo rezanje, ker ima svinja tako ustvarjeno maternico, da nožnica naravnost preide v maternični vrat. Šibre v svinjski maternici povzročijo drugačno lego in delovanje jajčiča, zato se take svinje ne bukajo, a to le tedaj, če šibre res notri ostanejo in s svojo tekočo trajno učinkujejo. Ker pa to ni vselej, zato tudi ni učinek vselej dober in so celo veččaki, ki šibranju odrekajo vsak prav učinek. Vsekako je iz tu navedenih razlogov učinka od šibranja le tedaj pričakovati, če se to delo zvrši precej časa poprej preden se je bukanja nadejati, in je torej šibranje med bukanjem neumestno. Je vseeno, če svinja pri šibranju leži ali stoji, poglavitno je, da šibre notri ostanejo, a največkrat jih svinje s pomočjo napenjanja vun vržejo.

Vprašanje 66. Na svojem kraškem pašniku imam veliko kraško jamo v kateri živi in gnezdí več sto golobov, zato se je v teku dolge dobe nabralo na dnu jame več voz golobjega gnoja, ki ga je pa težko vun spraviti. Ali je golobji gnoj kaj vreden, čemu se rabi in počim ter kam se lahko proda? (A. R. v K.)

Odgovor: Svež golobji gnoj ima v sebi slaba 2% dušika, ravnolotno fosforove kisline, 1% kalija in 50% vode. Ta gnoj je torej veliko vreden in povsod dobro učinkuje, zlasti je pa izboren gnoj na vrtu za vsakovrstno zelenjad in cvetlice. Star, t. j. posušen golobji gnoj, če ni od dežja izlužen, ima pa seveda še veliko večjo gnojilno moč v sebi ter je v razmerju k današnjim cenam umetnih gnojil z ozirom na svojo kakovost vreden, če je dobro posušen, 4 do 6 K za 100 kg. Ker nimate toliko tega golobjega gnoja, da bi se ga izplačalo na daleč okoli pošiljati, zato ga porabite doma zase in ga ponudite svojim sosedom, ki smejo suhega mirno plačati po 5 K za 100 kg, in ga morejo rabiti namesto drugih umetnih gnojil, kajti ta gnoj ima v sebi vse potrebne najvažnejše rastlinske hranilne snovi.

Vprašanje 67. Kdo je dolžan skrbeti za ograje ob vaških in občinskih potih, da se zabrani škoda po živini, ki se goni na potok napajati? (J. L. v S.)

Odgovor: Zaradi poškodbe po živini ki se goni napajati, ni nihče zavezan vzdrževati ograj ter je vsak lastnik živine odgovoren za škodo, ki jo ona kjersibodi naredi.

Vprašanje 68. Na javni dražbi se je razprodalo na drobno neko malo posestvo ter sem tudi jaz kupil eno parcelo. Sedaj smo pa dobili vsi kupci od deželnega odbora plačilne naloge za pristojbino. Te pristojbine so nam zelo različno odmerjene in moram jaz nerazmerno več plačati kakor drugi. Dosedaj nisem hotel še plačati tega deželnega davka od kupljene parcele ter vprašam, ali ga moram plačati in kako je pravzaprav tak davek razdeliti? (F. K. v R.)

Odgovor: Plačilni nalog, ki ste ga dobili je za davščino od prirastka na vrednosti nepremičnin na podlagi deželnega zakona z dne 4. junija 1912. Ta davek ima pravzaprav plačati prodajalec, a v slučaju neizterljivosti pri njemu jamči zanj kupec. V Vašem slučaju bržkone od prodajalca ničesar ni dobiti, zato morate Vi kot kupec plačati. Davščino od prirastka na vrednosti je plačati 14 dni po vročbi plačilnega naloga, pozneje pa teko 5% letne zamudne obresti. Če me-

nite, da se Vam je ta davščina krivično predpisala imate pravico se pritožiti v teku 30 dni po vročbi plačilnega naloga neposredno pri deželni odboru, a pritožba nima odložne moči.

Vprašanje 69. Imam pašnik poleg sosedove senožeti, ki jo je vedno sosed gradil. Sosed je pa sedaj to senožet prodal in jo noče več graditi. Ali sem jaz dolžan vzdrževati ograjo, da moja živina ne bo delala škode na sosedovi senožeti in ali sem jaz dolžan povrniti sosedu škodo, če senožet ni zagrajena? (J. K. v T.)

Odgovor: V varstvo kulturnih zemljišč pred živino, ki se pase, je po novem deželnem zakonu dolžan vzdrževati ograjo tisti, ki jo je doslej oskrboval. To dolžnost je imel Vaš sosed in je prešla na novega lastnika, in če on vzdrževanje ograje opusti, niste Vi odgovorni za škodo, ki jo Vaša živina na njegovi senožeti naredi.

Vprašanje 70. Ali je kakšna zakonska določba, ki prepoveduje srenjske pašne pravice prodati komu, ki ni posestnik v podobčini, oziroma v občini? (F. K. v P.)

Odgovor: Srenjska pašna pravica je nekaj zase obstojčega in se jo sme vsakteremu prodati ali v zakup dati, če je ali ni posestnik v občini.

Vprašanje 71. Ali se sme ribja moka pokladati tudi teletom, ali bi bilo z njo pri teletih kaj učinka, in če se sme, v kaki množini je je pokladati? (M. C. v R.)

Odgovor: Teletam, ki se odstavlja, se more s pridom pokladati ribja moka v razmerno enaki množini kakor prasičem. Čim dlje dobiva tele materni mleko tem bolje uspeva, in se je temu zahvaliti največ na živalski beljakovini, ki je v mleku. Če se teletu mleko odvzame in se mu poklada ribja moka, pa stopi na mesto mlečne beljakovine živalska beljakovina od ribje moke. Vrhutega ima ribja moka v sebi veliko zelo važnih rudninskih hranilnih snovi, in sicer fosforovokislega apna, ki so lahko prebavne in bolje učinkujejo, kakor umetno izdelano klajno apno.

Vprašanje 72. K nam je prišla od tvrdke Adolf Deutsch v Budimpešti neka igra, s katero more dobiti vsakdo par čevljev za K 1.50. Najprej se dobi od koga, ki se je igre že udeležil za 1.50 K neko nakazilo, s katerim se potem dobi proti plačilu 4.50 K par čevljev in zraven pa tri nakazila po 1.50 K, ki se jih poljubno komu proda v svrhu nadaljevanja igre, prejete 4.50 K za prodana nakazila se sme obdržati in tako pride človek v posest enega para čevljev za 1.50 K. Ta igra se je pri nas zelo razširila, pri njej ni nobene sleparije, ker je vsak dobil čevlje v redu na ktere je vrsta prišla. Na različnih poštah so se tozadevna pisma od imenovane tvrdke neovirano oddajala. Ko so pa pričela taka pisma prihajati na tukajšnje pošto, jih pa tukajšnji poštni odpravitelj ni hotel izročiti in je rekel, da je ta igra velika sleparija, ki je strogo prepovedana. Vsled tega imamo tisti, ki smo plačali nakazila ali čevlje s pridejanimi nakazili izgubo, če igre ne smemo naprej vršiti in vprašam, ali se taka igra za nakupovanje čevljev res lahko prepove, kdo potem vrne izgubo, in ali je igra le zato prepovedana, ker prihaja iz Ogrskega? (M. K. v P.)

Odgovor: To predvsem ni nobena igra, ampak le poseben način kupčije, ki je glasom naredbe trgovskega ministrstva z dne 6. decembra 1911 pri nas prepovedana, ker je v nasprotju z obrtnim redom. Kakor snežena kepa, ki se prične po strmini doli valiti, postaja vedno večja, tako se tudi pri prodaji blaga na popisan način proti nakazilu za majhno ceno prodaja silno močno razpelje in se zato taka kupčija zove „kupčija po načinu sneženih kep“. Ker je pri nas ta način in prodaje blaga prepovedan, ne pa na Ogrskem, zato Ogri s tako kupčijo k nam pose-

gajo. Poštni uradi imajo nalogo vse pošiljatve, ki so na sumu, da so s to kupčijo v zvezi, nazaj pošiljati in jih ne smejo strankam izročiti. Tudi tisti pri nas, ki dobi z blagom vred zvezek z nakazili, da jih naprej razpečava, je kriv prestopka obrtnega reda in ga more politična oblast kaznovati. Če ima kdo pri kakem prepovedanem dejanju denarno izgubo, je samoobsebi umevno, da mu jo nihče ne bo povrnil, nasprotno, zaradi svojega prepovedanega dejanja bo celo kaznovan. V Vašem slučaju dobi prodajalec čevljev v resnici za vsak par čevljev 6 K, in sicer 1.50 K za prvo nakazilo in potem še 4.50 K za zvezek s tremi nakazili, ki ga pošlje s čevlji vred. Za 6 K se danes pač ne more dobiti poštenih čevljev in prodajalec v resnici veliko več zanje dobi, kajti mnogo kupcev ne more nakazil iz svojega prejetega zvezka prodati in neprodana nakazila so prodajalčev dobiček. Ogrski židje dobro vedo, da se vsaka taka kupčija v Avstriji takoj zabrani, ko se zanjo izve, in ker kroži med ljudstvom vsepolno plačanih nakazil, pa končno vtaknejo ogrski židje v svoj žep naravnost ogromne dobičke. Prodaja blaga po načinu sneženih kep samanasebi res ni sleparska, na vsak način je pa na veliko škodo naših poštenih trgovcev, ki plačujejo velike davke, a taka kupčija od strani ogrskih židov je pa naravnost sleparska, ker že naprej računajo z dejstvom, da je prejkoslej oblasti ustavijo in židje spravilo lep dobiček v svoje žepce, zato se taka kupčija iz Ogrskega sem lahko imenuje sleparska. Svarimo tedaj vsakterega imeti s kupčijo na ta način kaj opraviti, kajti tudi razpečavanje nakazil za nadaljno dobavo blaga je strogo kaznjivo.

Kmetijske novice.

Čebelarški tečaj na Grmu priredi kmetijska šola v nedeljo 7. in ponedeljek 8. junija s sledečim sporedom: V nedeljo 7. junija od 2 do 4 ure popoldne: Življenje in razvoj čebel. Sovražniki in bolezni. Od 4 do 6 ure: Izdelovanje domačega in dzierzonovanega kranjskega panja ter razkazovanje raznih panjev s premakljivimi satniki. V ponedeljek 8. junija od 7 do 11 ure dopoldne: Oskrbovanje čebel. Najvažnejše čebelarstvo orodje. Čebelna paša. Pitanje čebel. Popoldne od 2 do 4 ure: Razni panji. Vzgoja matic. Izdelovanje okvirčkov. Vlivanje umetnega satja in pritrjevanje z žlico. Uporaba medu in voska. Pouk bo združen s praktičnim razkazovanjem v šolskem čebelnjaku. — Oddaljenim in podpore potrebnim čebelarjem iz Kranjskega povrne ravnateljstvo potne stroške do Novega mesta in dovoli 1.50 K podpore na dan za prehrano. Podpore dobi pa le tisti, ki za njo po dopisnici do 31. maja t. l. prosijo, in ki se mu je izrecno dovolila. Vabimo naše čebelarje in fante k obilni udeležbi!

Vinogradniški tečaj na Grmu priredi kmetijska šola v ponedeljek 15. junija in torek 16. junija t. l. s sledečim sporedom: V ponedeljek 15. junija od 2 do 5 ure popoldne: Najvažnejša dela v vinogradu. Trtni škodljivci. Zvepljanje in škropljenje. V torek 16. junija od 8 do 11 ure dopoldne: Zelena cepljenje in ravnanje s cepljenkami. Izbira gumijevih trakov. Praktično razkazovanje zelenega cepljenja. Popoldne od 2 do 5 ure: Praktične vaje v polletnih delih v šolskem vinogradu v Cerovcih. Razkazovanje škroplilnic in žveplalnikov. — Kdor se želi udeležiti tečaja, naj se prikladi po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija, Kranjsko) do 3. junija t. l. Oddaljenim in podpore potrebnim vinogradnikom iz Kranjskega povrne ravnateljstvo stroške za pot do Novega mesta in po 1.50 K na dan za prehrano. Podpore dobi pa le, kdor za njo pravočasno po dopisnici prosi in se mu je izrecno dovolila. Vabimo naše vinogradnike in fante k obilni udeležbi!

Društvo absolventov kranjskih kmetijskih šol naznanja, da je v dogovoru z ravnateljstvom deželne kmetijske šole sklenilo preložiti svoj v zadnjem „Kmetovalcu“ naznanjeni izlet na nedeljo, dne 7. junija, in to največ iz vzroka, ker se otvori dne 25. maja belokranjska železnica in se je mogoče udeležiti izleta tudi tovarišem iz Belokrajine. Z ozirom na red in druge okoliščine mora društvo pravočasno naznaniti ravnateljstvu deželne kmetijske šole natančno število udeležencev, zato sprejema tajnik Jož. Jenko v Vodicah prijave le do 25. maja t. l. Spored izleta je sledeč: 1. Po prihodu vlaka v Novo mesto skupni obed. 2. Ob 1. uri popoldne ogledovanje posestva in gospodarskih kultur s pojasnili in predavanji strok. učiteljstva. 3. Ob 3. uri razstava in ogled strojev, posebno onih z ozirom na košnjo. 4. Nato vinska pokušnja na Grmu, pri kateri sodeluje in predava gosp. vinarski nadzornik B. Skalicky. Odhod proti Ljubljani z večernim vlakom.

Družbene vesti.

† **Henrik baron Lazarini**, graščak v Smledniku, je umrl v visoki starosti dne 9. t. m. Rajni baron, ki je bil ud c. kr. kmetijske družbe kranjske od 1. julija 1877, torej 37 let in tudi družbeni glavni odbornik skozi 24 let, t. j. od 1. 1886 do 1910, je bil eden najrazumnejših kmetovalcev na Kranjskem, ki je s svojo velikansko pridnostjo na podlagi svojih bogatihkušenj zanemarjeno smledniško graščino spravil v najlepši red, da je postala lep vir dohodkov. Baron Lazarini je bil v pravem pomenu besede plemenitaš stare korenine, ki ni gledal le na svojo korist, ampak je vselej in vsestransko pomagal kmetom svoje sosesčine, ki so se nanj obračali in je veliko storil v svojem okraju za povzdigo kmetijstva z dobrim zgledom in je marljivo sodeloval pri kmetijski družbi, ki bo v njeni zgodovini zapisan kot eden najmarljivejših odbornikov. Bodi blag spomin blagemu možu!

* * *

*** Oddaja oljnih tropin po znižani ceni!** Vsled pomanjkanja dobre suhe klaje je neobhodno potrebno pokladati goveji živini močnih krmil, in zato je c. kr. kmetijska družba določila za sedanji kritični čas do novega sena oddati omejeno množino oljnih tropin po znižani ceni, in sicer 100 kg po 15 K ter opozarjamo na tozadevni spis v današnji številki „V pomoč živinorejcem“.

Semenska ajda. Družba ima v zalogi izredno lepo in težko francosko izvorno seme sive ajde po 36 K 100 kg z vrečami vred. Ajda za seme bo primanjkovalo in zagadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi.

*** Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebsčine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebsčine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

Modra galica. Cena je K 60.— za 100 kg v Ljubljani le proti takojšnjemu plačilu. Družba oddaja za to ceno najboljšo, lahko raztopljivo belgijsko modro galico 98/99%, dasi se letos toliko in celo več zahteva za težko raztopljivo in torej manjvredno blago. Opozarjamo na spis „O kakovosti modre galice“ v četrti številki „Kmeto-

valca“. Voznino plačajo prejemniki sami, vendar pa je cena tako nizko kalkulirana, da hodi morebitna železniška refakcija družbi v prid, vsled česar naj se vozni listi po sprejemu zopet vpošljejo družbi.

Zmleto galično žveplo. Družba bo letos imela samo dvojno rafinirano ventilirano 70/80° žveplo s petimi odstotki fino zmlete modre galice. Cena je K 21.— za 100 kg v Ljubljani, dobiva se v dobrih jutastih vrečah po 50 kg.

*** Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7.—, 19% K 7.25 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franko na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—15 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 34.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krumpirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Raba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

*** Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg. Vsled ugodnega sklepa more družba dati večje množine teh tropin sedaj celo po ugodnejših pogojih, kakor oljarne same.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 20.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg. Družba te tropine posebno priporoča za pokladanje mlečnim kravam in teletem. V njih je 42 % beljakovin in tolščobe.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 20—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebnijejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin.

Sladkornata močna krmila kot izborna okrepčujoča primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje govedi, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v zalogi ribjo moko, ki je izborna močno krmilo za prasiče. Družba jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč toščobe. Opozarjamo prasičerejce na spis „Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev“, ki je izšel v devetnajsti številki lanskega „Kmetovalca“ in ki ga kot „Gospodarsko navodilo“ prasičerejem in tudi perutninarjem na zahtevanje brezplačno pošljemo. Ribja moka vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 3% toščobe ter stane pri manjših množinah 35 vinarjev kg, v izvornih vrečah po 75 kg pa 34 vinarjev kg z vrečo vred. — Majhne platnene vrečice, ki vsebujejo po 5 kg, stanejo 2 kroni z vrečico in voznim listom vred, a brez poštne.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 20 h 100 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

* **Trtne škropilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škropilnice „Korona“ po K 22— in škropilnice novejšje sestave „Hero“ po K 36— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene. Družba si je letos nabavila tudi škropilnice sestava dunajske c. kr. kmetijske družbe „Avstrija“, ki so zelo močno izdelane in zbog svoje trpežnosti jako priljubljene. Komad stane 36 kron. Družba si je nabavila tudi nekaterih potrebnih k škropilnicam, ker jih morajo posestniki starih škropilnic večkrat nadomestiti. Nova škropilnica je draga, dočim se da majhna napaka čisto popraviti z nadomeščanjemakega dela, kakor n. pr. male ventilne kroglice za Korono ali večje za Hero. Oboje stane po 18 h komad. Gumijeve plošče so po K 1—. Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 75 h z iglo vred. Dvojni razpršilniki stanejo po K 260. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na raz-

pršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 K. Kolenca so po 1 K.

Škropilnica za sadno drevje stane komad 60 kron.

Žveplalnike. V zalogi bo nekaj komadov nahrbtnih žveplalnikov „Prinz I“ po 30 kron in nekaj ročnih žveplalnikov po 10 kron komad.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podražijo, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1—, 1—, 1—, 1-20, 1-20, 1-20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cena za komad 65, 70 ali za 75 cm dolge kose je K 2 (znamka Herkules).

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h, 28 do 29 cm dolge po 80 h in po 1 K komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Premovanja konj v letu 1914.

Premovanja konj (kobil in zrebic) se bodo vršila:

dne	28. majnika	ob osmih v Postojni
»	29. „	ob poldevetih na Vrhniki
»	4. junija	ob enih pop. v Boh. Bistrici
»	5. junija	ob osmih v Lescah
»	17. junija	ob enih pop. v Mengšu
»	18. junija	ob osmih v Kranju
»	6. julija	ob desetih v Trebnjem
»	7. „	ob enih pop. v Kočevju
»	8. „	ob osmih v Škofelji
»	12. „	ob osmih v Št. Jerneju in
»	13. „	ob osmih v Mokronogu.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. julija 1914.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja klavne živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter naj ji priloži:

- 1.) krstni list;
- 2.) domovinski list;
- 3.) šolsko spričevalo;

4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru;

- 5.) npravstveno spričevalo.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo pa mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in

7.) potrdilo, da je že najmanj dve leti bil za kovaškega pomočnika.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se

do 15. junija t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca decembra 1914.

Kdor dobro prestane skušnjo, more po postavi iz l. 1873. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa ne more nihče postati podkovski mojster.

Pouk v šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano ter za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v zavodu.

Učenci naj se zglase en dan pred šolskim pričetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti.

Ker je v slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi mogli zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača ter živinskega in mesovnega oglednika.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 30. junija t. l., in sicer 27. tega skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 31. tega pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vlože pri ravnateljstvu podkovske šole do 15. junija t. l. prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji prilože:

- 1.) učno spričevalo in

2.) potrdilo o najmanj triletni službi kot kovaški pomočnik.
(Odredba min. za notr. zad. z dne 27. avg. 1873.)

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske
dne 14. aprila 1914.

(Dalje.)

5. Kmetijski knjigovodski urad je glavni odbor ustanovil konci leta 1912 ter je že v letu 1913 redno deloval. V to svrbo se je moral nastaviti poseben strokovni uradnik, ki je izšolan agronom in ki se je za ta svoj poklic moral šele posebej izvežbati. Pokazalo se je namreč, da se more kmetijstvo šele tedaj prav pospeševati, če ekonomski proces v naših kmetijah spoznamo. Če naj male in srednje kmetije v njih ekonomskih razmerah spoznamo, potrebujemo njihov pravilnega knjigovodstva. Ker pa mali posestnik nima skoraj nikdar časa in ne potrebnega znanja, da bi vršil tako knjigovodstvo, na podlagi katerega bi se

res dal pravi dohodek izračunati, ustanovil se je po predpodobi drugih dežel tudi pri naši družbi kmetijski knjigovodstveni urad, ki vodi na podlagi natančnih tedenskih poročil glavno knjigo, in izdela konci leta bilanco, ter gre udeležencem z nasveti na roko. Ta urad nima le velikega pomena za kmetijsko statistiko, ampak bo v stanu podati važen material za raziskavanje zasebnega gospodarstva toliko glede produkcije, kolikor glede konzumcije. Kmetijska družba si je z ustanovo tega urada naprtila veliko breme, a v svrhu pospeševanja kmetijstva je bilo to potrebno, ter je v letu 1913, navzlic državni podpori plačala iz svojega 1369 K prispevka.

6. Družbeno uradno glasilo »Kmetovalec« sicer služi družbi kot uradno glasilo za pripravljane njenih raznih razglasov, vendar je tako urejevan, da je v prvi vrsti poučen kmetijski list. »Kmetovalec« je danes najstarejši slovenski časnik, ki je leta 1913 završil XXX. letnik ter se ga je tiskalo okroglo 10.000 izvodov. Vsebina lista se je izdatno razširila in z l. 1913 ima list še posebne redne priloge, in sicer »Konjerejec« ter »Perutninar«, kateri prilogi prinašata dozadevne poučne spise, ter sta istočasno uradni glasili za družbena samostojna odseka za konjerejo in perutninarstvo.

7. Priskrbovanje kmetijskih potrebščin družbenim udom je družba pričela redno že leta 1868, torej pred 46 leti. To priskrbovanje kmetijskih potrebščin se je sčasoma tako razvilo, da družba lahko s ponosom gleda na to svoje delo, pri čemer je pa posebno upoštevati dejstvo, da se vsa naročila ne vrše samo skupno po podružnicah, ampak, da se mora izvršiti veliko število posameznih naročil, in odtod prihaja, da je lanske leto bilo vsega skupaj izvršenih 38.754 pošiljatev. Posredovanje gospodarskih potrebščin pri družbi je danes raztegnjeno, skoraj na vse gospodarske potrebščine, razen na žito in krmo. To priskrbovanje je zavzemalo leta 1913 več kakor 50 predmetov.

Da bodo čl. udje videli, kako ogromen promet se je pri družbi razvil s priskrbovanjem gospodarskih potrebščin, naj služijo naslednja števila:

Kmetijska družba je leta 1913 zvršila:

5456 pošiljatev	4716 strankam	raznih semen v teži	93.995 kg
6105 »	5907 »	umetnih gnojil »	4.249.296 »
6020 »	5646 »	raznih krmil »	772.623 »
14879 »	8941 »	galice, žvepla »	309.868 »
14900 »	8941 »	raznega kmetijskega orodja in strojev	
1394 »	1394 »	sadnega drevja.	

Družba je torej v letu 1913. priskrbelo 31.323. strankam raznih gospodarskih potrebščin z drevjem, s stroji in orodjem vred okroglo 550 vagonov ter je to blago oddala v 38.754 pošiljatev. Vsega blagovnega prometa je bilo, če se računa, da je družba blizu 550 vagonov gospodarskih potrebščin za svoje ude nakupila in ravnateljstvo oddala, skoraj 1100 vagonov. Pripomniti je, da so med naročilnimi strankami podružnice in osebe, ki so za več udov skupaj naročale, ki med naročilnimi strankami niso vračunjene. Letos se je pričelo oddajati »antivit« in v jeseni se pa prične oddajati apnov dušik.

Glasom priloženih računskih zaključkov je imela družba v letu 1912 K 11,395.946-72 h, in leta 1913 K 11,152.038.46 h skupnega prometa.

Poleg izvršitve sklepov občnega zbora in vodstva družbenih zavodov in podjetij je družbeni odbor (oziroma predsedništvo, tajništvo in družbena pisarna) oskrboval vsa tekoča družbena opravila ter tudi, kadar je bilo mogoče in umestno, zlasti s pomočjo raznih podpor pospeševal vse panoge kmetijstva v deželi.

Kmetijsko rastlinstvo je glavni odbor pospeševal stem, da je udom naročal dobrega semena, v prvi vrsti predenice čistega deteljnega semena, travnega semena, semena raznih žit, krompirja in pese. Posebno dobri in trajni so družbeni uspehi pri uvažanju in porabi umetnih gnojil, pri čemer je pripomniti, da se je poraba superfosfata dvignila že nad skupaj 150 vagonov, in da

je glavni odbor v zadnjih dveh letih polagal veliko važnost tudi na uvedbo porabe dušičnatih gnojil, zlasti žilskega solitra in amonijevega sulfata. Teh, sicer izredno dragih gnojil, se je n. pr. zadnja leta oddalo že skoraj 10 vagonov na leto.

Vinstvo je družba pospeševala stem, da je posredovala dobavo zanesljivo dobre in cene modre galice ter žveplene moke. Vsled izredno slabe vinske letine leta 1912 in pozebe trt spomladi leta 1913 je družba dobila za leto 1913 86.425 K 38 vin. državne podpore za oddajo modre galice in žvepla, in sicer voznine prosto in deloma na upanje. Izguba vsled znižane cene, plačanja prevoznih stroškov in izgube na obrestih založene glavnice se je pokrila z omenjeno podporo. Po znižani ceni je družba oddala tudi veliko trtnih škroplnic in nekterim podružnicam je izposlovala za njih trtnice in poskusne vinograde primerne podpore.

Sadjarstvo je družba pospeševala kakor druga leta, v prvi vrsti stem, da je sama oddala preko 25.000 sadnih dreves najbolj priporočenih vrst in družbeni organi so po možnosti pregledali podružnične drevesnice, ki jim je glavni odbor izposloval potrebne podpore za ustanovitev, oziroma za vzdrževanje. Tudi te drevesnice posameznih podružnic so med svoje ude razdelile kak h 10.000 sadnih dreves. Če se upošteva, da družbena drevesnica redno vsako leto odda izredno veliko sadnega drevja, da nadalje ravnotako delujejo one podružnice, ki imajo svoje drevesnice, potem se lahko trdi, da je c. kr. kmetijska družba v zvezi s svojimi podružnicami v teku svojega tozadavnega delovanja povzročila nasaditev najmanj en milijon sadnega drevja v deželi, in da je to naravnost velikansko pospeševanje sadjarstva, ki je družbo stalo ogromnega denarja.

Govedorejo je glavni odbor v prvi vrsti pospeševal tem potom, da je skrbel za dobavo čistokrvnih bikov-plemenjakov, ki jih je oddajal s pomočjo državne podpore živinorejcem po znižani ceni. Leta 1913 je imela družba razen redne državne podpore na razpolaganje tudi izredno državno podporo v prospeh živinorejce, ki je dovoljena na podlagi zakona z dne 30. decembra 1909, in ki jo imata dogovorno porabiti deželni odbor in kmetijska družba. Deželni odbor je porabo te podpore po določenem dogovoru prepustil kmetijski družbi ter se je leta 1913 s tema združenima podporama nakupilo 186 bikov raznih pasem, ki so se oddali živinorejcem v deželi povprečno za polovično nakupno ceno. Od oddanih bikov se je v deželi sami nakupilo 186 plemenjakov, in sicer od kmetovalcev 135 in iz deželne pristave na Robežu 51, ter se je tako ugodilo želji od več strani izraženi. Seveda so se v deželi nakupili le oni domači biki, ki so količak kazali svojo plemensko sposobnost; vendar se mora izreči očitjanje, da živinorejci na eni strani želijo, oziroma zahtevajo nakup v deželi vzrejenih bikov, na drugi strani se pa živinorejci domačih bikov branijo in izrečno zahtevajo le vpeljane živali iz krajev, kjer je dotična pasma doma.

Posebno pozornost je posvečal glavni odbor pospeševanju modernega pašništva, ki ga je omogočila državna podpora na podlagi drž. zakona z dne 30. decembra 1909. Že v letu 1912 so se zvršile predpriprave in v letu 1913 je bilo 5 modernih pašnikov v obratu, na katerih more biti goved celo pašno dobo na planem in se tamkaj izključno od paše preživljati. Vse tehniške predpriprave, tehniško napravo teh pašnikov in nadzorstvo čez vsa dela in pašni obrat je vodil pri kmetijski družbi v tej panogi v Nemčiji izučen veščak inž. Rataj, ki je obenem tudi živinorejski nadzornik. Uspehi na teh pašnikih so bili že v prvem letu obnove navzlic neugodnemu vremenu in navzlic nedostatkom, ki so v pričetku samoobsebi umevni prav zelo povoljni in se je v bodočnosti najboljšega uspeha in v prospeh živinoreje potom pašništva nadejati.

Prasičerejo je družba, kakor doslej običajno, pospeševala z oddajo čistokrvnih plemenskih prasičev, ki so se nadobavili z priznanih rej. Istotako kakor pri govedoreji je kmetijska družba leta 1913 imela na razpolaganje tudi državno podporo, dovoljeno na podlagi zakona z dne 30. decembra 1909, ki jo je porabila na

prej omenjeni način dogovorno z deželnim odborom. Leta 1913 so se plemenski prasiči za oddajo po znižani ceni kupovali izključno le v deželi, in sicer v prvi vrsti od deželnih prasičerejskih zavodov. Ker se je prasičereja v deželi kranjski toliko glede kakovosti, kakor posebno glede količosti silno razvila, ker so kmetovalci leta 1913 sami imeli izredno veliko mladega in večinoma že polzlahajenega prasičjega naraščaja, zato se je navzlic zadostni državni podpori oddalo leta 1913 vsega skupaj le 172 plemenskih prasičev in to le večinoma plemenski mrjasci.

Rejo koz je družba pospeševala z oddajo posebno mlečnih in nerogatih plemenskih koz sanske pasme.

Konjerejo je pospeševal samostojni konjerejski odsek. Predsednik konjerejskega odseka je družbeni predsednik g. komercialni svetnik Povše, in tajniška opravila je opravljal g. c. kr. živinozdravniški nadzornik A. Paulin. Delovanje konjerejskega odseka je urejeno s posebnimi pravili ter se vse delovanje glede pospeševanja konjereje vrši v sporazumu s c. kr. žrebčarsko postajo. O zelo uspešnem delovanju samostojnega konjerejskega odseka poroča on sam svojim udom pri odsekovem občnem zboru.

Da se za kranjsko deželo silno važno perutninarstvo čim uspešneje pospešuje, se je v letu 1913. pri družbi enako konjerejskemu odseku ustanovil samostojen perutninarski odsek, ki enako posluje kakor oni in se opozarja na izvestja v »Kmetovalčevi« prilogi »Perutninar«, kjer je objavljeno delovanje tega odseka.

Pospeševanje čebelarstva je glavni odbor prepustil »Slovenskemu čebelarskemu društvu«, ki izdaja poseben čebelarski strokoven list ter šteje danes že na 1000 udov. To društvo prav marljivo prireja čebelarske shode po vsej deželi. Glavni odbor je temu društvu izposloval za leto 1913 državne podpore 1000 K in še posebej 500 K za čebelarski potovalni pouk. Propagando za izvoz kranjske sive čebele v Ameriko in na Japonsko je glavni odbor v letu 1913 iz tehtnih razlogov ustavil.

Razentega, kar sem doslej imel čast navesti o družbenem delovanju, je omeniti tudi natančno statistiko o letini, ki prizadene družbeni pisarni izredno veliko dela. Družba je nadalje na poziv c. kr. kmetijskega ministrstva in c. kr. deželne vlade izrekla svoje mnenje o mnogih vprašanih zadevajočih kmetijstvo. Iz svojega nagiba pa je omenjenim uradom podala važnih nasvetov glede deželne kulture ter se je v več slučajih obrnila s svojimi predlogi na zakonodajalne činitelje.

Iz tu podanega letnega poročila je posneti vsestransko delovanje glavnega odbora v prid kranjskemu kmetijstvu, in glavni odbor lahko z mirno vestjo trdi, da je vse storil, kar je bilo mogoče v razmerju s pičlimi gnotnimi in fizičnimi silami. V ne posebno povoljnih razmerah naše družbe se mora pridobitev 10.000 udov, rešitev 43.986 poslovnih števil v pisarni, promet blizu 1100 vagonov gospodarskih potrebščin, denarni obrat, ki je leta 1913 prekorajil 11.000.000 K, smatrati za prav veliko delo.

V imenu glavnega odbora mi je čast predlagati:

Častiti občni zbor vzemi to na znanje.

Poročilo gospoda cesarskega svetnika Pirca se je vzelo z odobravanjem na znanje.

Gospod ces. svetnik Pirc je potem v kratkih besedah obrazložil družbeni račun za leto 1913, kterege so dobili udeleženci že tiskalnega. Glasom istega je bilo skupnega prometa 11.152.038 K 46 h. Aktiva so znašala 611.509 K 98 h, pasiva pa 424.857 K 25 h. Družbeno čisto premoženje je znašalo koncem leta 1913 skupno 186.652 K 73 h.

Proračun za leto 1915 izkazuje 767.200 kron dohodkov in 766.400 kron stroškov. Potemtakem bi bilo prebitka 800 kron.

Računski zaključek kakortudi proračun sta se soglasno odobrila.

Kot četrta točka dnevnega reda je bila volitev drugega podpredsednika, ki ga je bilo izvoliti v zmislu § 18. novih družbenih pravil. Gospod župan Jan je predlagal z ozirom na to, da je potrebno, da je dotičnik v Ljubljani, naj se izvoli doseđanjega

odbornika in ravnatelja gospodinjske šole prelata gospoda Andreja Kalana. Bil je soglasno z vzklikom izvoljen.

Po § 18. novih družbenih pravil je posla poslovna doba za gospode odbornike Mihaela Dimnika, posestnika in deželnega poslanca v Jaršah; Ivana Hladnika, župnika, državnega in deželnega poslanca v Trebelnem; Josipa Koslerja, posestnika v Ljubljani in Ivana Pibra, župnika in deželnega poslanca v Gorjah, vendar morejo ti zopet biti izvoljeni. Vsi štirje so bili z vzklikom soglasno zopet izvoljeni. Mesto prejšnjega odbornika gospoda prelata Kalana je pa bil na predlog soglasno z vzklikom izvoljen kot odbornik gospod Alojzij Mihelčič, deželni poslanec in župan v Lokvici pri Metliki. Tem potom je dobila tudi Belokrajina svojega zastopnika v družbenem glavnem odboru.

§ 22. novih družbenih pravil zahteva tudi dveh računskih preglednikov. Kot taka sta bila istotako z vzklikom soglasno izvoljena predlagana gospoda c. kr. vinarski nadzornik B. Skalický in deželni računski svetnik H. Lindtner.

Nato je podal družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Fr. Povše z ozirom na svoja izvajanja ob otvoritvi občnega zbora naslednjo resolucijo na c. kr. državno vlado in c. kr. poljedelskega ministra.

Na občnem zboru c. kr. kmetijske družbe kranjske zbrani delegati vseh kmetijskih podružnic prosimo c. kr. državno vlado, osobito pa gospoda c. kr. kmetijskega ministra, kot zakonito postavljenega varuha kmetijskih interesov in pravic, da pri obnovitvi sedanjih trgovinskih pogodb s tujimi državami varuje našo produkcijo s primerno carinsko tarifno politiko, ker le tako je možno računati na rešitev kmetijskega stanu, osobito pa našega kranjskega, ki ima vsled neizmerne izgube osebnosti kmetijskega ljudstva že sedaj zelo trpeti na pomanjkanju delavnih moči in ktero je vsled skozi desetletja trajajoče krize in silnih dolgov, ki slone na naših kmetijskih posestvih, največje zaščite po primerni varstveni carini prepotrebno. Osobito pa potrebujemo dosedanje varstvene carine za našo živinorejo in naše vinogradništvo, ktero še ni prebolelo zlih posledic povzročenih po trtni uši.

Posebno pa moramo z vso resnostjo zahtevati, da se tuji živini v našo državo pod nikakim pogojem ne pusti vhod, ker tvori živinoreja najglavnejšo našo oporo v trdnem boju za naš kmetijski obstanek.

Predsedništvu se naroča, da ta sklep občnega zbora prijavijo kmetijskemu ministru in ministrskemu predsedniku. Resolucija je bila soglasno in z velikim odobravanjem sprejeta.

Gospod monsignor dr. E. Lampe je poročal o sklepih mesarjev na mesarskem shodu 8. aprila t. l., ki so naperjeni v prvi vrsti proti našim kmetovalcem. Iz njegovih izjavanj posnamemo sledeče:

Na mesarskem shodu dne 8. aprila t. l. so se storili sklepi, ki se obračajo naravnost proti vitalnim interesom živinorejcev. Zahtevalo se je od vlade, da naj prepove kmetom celo v sili klati in razprodajati svoje lastne živali. Deželni odbor kranjski kot varuh deželnokulturnih interesov našega prebivalstva se je takoj obrnil z dopisom do deželne vlade, v katerem najodločneje protestira proti temu, da bi veljavna zakonita določila, ki dajejo živinorejcem tozadevno popolno prostost, c. kr. okrajna glavarstva le količkaj uporabljala v škodo živinorejcem. Kajti vsakršna tozadevna izprememba bi pomenila za kranjsko živinorejo naravnost nesrečo, posebno ker so se cene živine tekom zadnjega pol leta znižale brez krivde živinorejcev neprimerno občutno, dočim so mesa padle le za par vinarjev pri kg.

Tudi c. kr. kmetijska družba kot zakonita varuhinja in zastopnica kmetijskih interesov mora povzdigniti v tej zadevi svoj glas in mora najodločneje protestirati proti temu, da bi se tak težavni položaj poljedelcev še bolj poslabšal stem, da se kmetu

zabranjuje vnovčevati po potrebah svoj lastni pridelek. Vsak producent mora imeti prostost, da svoj pridelek tudi proda na primeren način. Če se brani živinorejcu zaklati in v kosih razprodati njegovo lastno žival, se s tem ovira kmet v svojem gospodarstvu na tak način, ki se mora imenovati največja krivica proti kmetu, krivica, ki postane v slučajih sile lahko pogubna za njegov obstoj.

Zlasti moramo protestirati, ker se je na mesarskem shodu cesarskemu patentu z dne 20. decembra 1859 in ministrski naredbi z dne 21. decembra 1908 podtikala vsebina, ki je naravnost v protislovju z njih pravo vsebino.

Cesarski patent z dne 20. decembra 1859, LXV, kos 227, izrecno pravi v členu V. lit. a, da ne velja za poljedelsko proizvajanje in njegove stranske obrti, v kolikor se ti pečajo v glavnem s predelovanjem lastnih pridelkov. Ta cesarski patent, ki urejuje obrtne razmere, torej v svojem uvodu določno pravi, da ne velja za tiste slučaje, v katerih ga hočejo nasprotniki poljedelcev uporabljati proti kmetom.

Kaj pa je stranska obrt poljedelstva? V tem oziru nas pouči jasno ministrska naredba z dne 21. decembra 1908, na katero se je mesarski shod popolnoma po krivici skliceval. Že povod, da se je ta naredba izdala, govori dovolj jasno. Izval jo je protest zastopnikov poljedelstva proti krivični razlagi obrtnega reda v škodo kmetom. Na pritisk mesarjev so okrajni glavarji začeli zabranjevati kmetom klanje lastne živine. Na Češkem je bilo mnogo kmetov kaznovanih, ker so zaklati, razsekali in razprodali prasiče, ki so jih sami zredili. Nato je pa trgovinsko ministrstvo izdalo naredbo na c. kr. namesništvo v Pragi, v kateri tako postopanje zabranjuje in ukazuje, da se morajo vse kazni-povrniti. Za bodoče pa ukazuje v tej naredbi trgovinsko ministrstvo:

»Ako stranke, ki so po poklicu poljedelci, v svojem gospodarstvu drže domače živali in jih v posameznih slučajih, bodisi v sili, bodisi da bolje ukoristijo živali, zakoljejo ter jih v celoti ali v razsekanih kosih prodajo, se v teh slučajih že zato ne more govoriti o nedovoljenem izvrševanju obrti, ker se tako klanje vrši le posamezno, ne pa redno in obrtno v zmislu člena IV. razgl. pat. k obrtn. r.

Iz istega razloga — torej ker tu ni rednega obratovanja — se v zmislu člena IV. razgl. pat. k obrtn. r. tu tedaj ne more govoriti o nedovoljenem izvrševanju obrti, ako kak poljedelec le v posameznih slučajih nekatere kose svoje živinoreje iz ktere-gakoli vzroka zakolje in razseka ne razproda.

Potemtakem klanje živine in prodajanje mesa po kmetovalcih ni smatrati za nedovoljeno mesarsko obrt, če in dokler je to delo postranska kmetijska obrt, ki zanjo ne veljajo določila obrtnega reda, dokler se drži v mejah, ki so primerne kmetiji, in dokler se vrši po posestnikih samih, oziroma po njihovih kmetijskih delavcih ali drugih pomožnih osebah, in sicer na priprosti način, primeren kmetijskim odnošajem.

(Dalje prihodnjic)

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Cerkljah na Dolenjskem v nedeljo dne 24. maja 1914 ob treh popoldne v tukajšnjih šolskih prostorih.

S P O R E D :

1. Poročilo podpisanega.
2. Volitev odbora.
3. Slučajnosti.

Ant. Gabrič, pooblaščenec.